

UNIS INSTITUT ZA EKOLOGIJU, ZAŠTITU NA RADU I ZAŠTITU OD POŽARA – ISTOČNO SARAJEVO – PALE NAUČNO – ISTRAŽIVAČKI INSTITUT

JIB: 4400577900003, PDV broj 400577900003, Matični broj 01887653, Žiro račun: 555-700-00189118-55 Nova Banka, 567-483-11000103-94 Sberbank
Pale, Srpskih ratnika 35, tel. 00387 (0) 57/378-180, 223-732, fax: 378-188 e-mail: unis.institut@yahoo.com, www.unis-institut.com

ДОКАЗИ УЗ ЗАХТЈЕВ ЗА ИЗДАВАЊЕ ЕКОЛОШКЕ ДОЗВОЛЕ Број: 508/24

Објекат: ПОРОДИЧНО ПОЉОПРИВРЕДНО ГАЗДИНСТВО ИЛИЈА ПИЉИЋ
Носилац пројекта: ИЛИЈА ПИЉИЋ
Локација: ГРБАВИЦА ББ, ШИПОВО

Источно Сарајево, април 2024. године

Источно Сарајево 057/378-180	Пале 057/223-732	Вишеград 058/620-073	Власеница 056/710-920	Бања Лука 051/218-552
Директор 065/524-121	Моб. 065/524-121	Моб. 065/888-502	Моб. 065/888-508	Моб. 065/888-504

E-маил адреса : unis.institut@yahoo.com

РЕПУБЛИКА СРПСКА
ВЛАДА
МИНИСТАРСТВО ЗА ПРОСТОРНО УРЕЂЕЊЕ,
ГРАЂЕВИНАРСТВО И ЕКОЛОГИЈУ

Министар за просторно уређење, грађевинарство и екологију на основу члана 67. Закона о заштити животне средине („Службени гласник Републике Српске“, бр. 71/12, 79/15 и 70/20), члана 5. Правилника о условима за обављање дјелатности из области заштите животне средине („Службени гласник Републике Српске“, бр. 28/13, 74/18 и 63/22) и Рјешења о испуњености услова за обављање дјелатности из области заштите животне средине број 3-Е/03 од 05.07.2023. године, **издаје**

Л И Ц Е Н Ц У

„УНИС“

Институт за екологију, заштиту на раду и заштиту од пожара, д.о.о.
Источно Сарајево - Пале

Испуњава услове за обављање дјелатности из области заштите животне средине. Ова лиценца важи од **05.07.2023.** године до **05.07.2027.** године. Провјера испуњености услова за обављање дјелатности из области заштите животне средине вршиће се у складу са одредбама Закона о заштити животне средине и Правилника о условима за обављање дјелатности из области заштите животне средине.

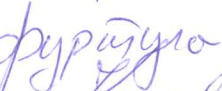
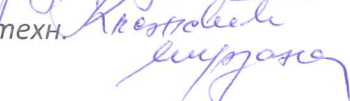

Број регистра: 3-Е/03

Бања Лука: **05.07.2023.** године

УВОД	
а. ОПИС ПОСТРОЈЕЊА И АКТИВНОСТИ , УКЉУЧУЈУЋИ ДЕТАЉАН ОПИС ПРОИЗВОДНОГ ИЛИ РАДНОГ ПРОЦЕСА , ТЕХНОЛОШКЕ И ДРУГЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ	5
б. ОПИС ОСНОВНИХ И ПОМОЋНИХ СИРОВИНА, ОСТАЛИХ СУПСТАНЦИ И ЕНЕРГИЈЕ КОЈА СЕ КОРИСТИ ИЛИ ПРОИЗВОДИ ПОСТРОЈЕЊЕ, ОДНОСНО ПРИКАЗ ВРСТЕ И КОЛИЧИНЕ ПОТРЕБНЕ ЕНЕРГИЈЕ И ЕНЕРГЕНАТА ЗА ПРОИЗВОДНИ ИЛИ РАДНИ ПРОЦЕС	9
в. ОПИС СТАЊА ЛОКАЦИЈЕ НА КОЈОЈ СЕ НАЛАЗИ ПОСТРОЈЕЊЕ, УКЉУЧУЈУЋИ И РЕЗУЛТАТЕ ИЗВРШЕНИХ ИНДИКАТИВНИХ МЈЕРЕЊА, КОЈА ОБУХВАТАЈУ СТЕПЕН ЗАГАЂЕНОСТИ ВАЗДУХА, НИВО БУКЕ, НИВО ЗРАЧЕЊА, КВАЛИТЕТ ПОВРШИНСКИХ ВОДА, НИВО ПОДЗЕМНИХ ВОДА, БОНИТЕТ И НАМЈЕНУ ЗЕМЉИШТА, КАО И САДРЖАЈ ШТЕТНИХ И ОТПАДНИХ МАТЕРИЈА У ЗЕМЉИШТУ	16
г. ОПИС ПРИРОДЕ И КОЛИЧИНЕ ПРЕДВИЂЕНИХ ЕМИСИЈА ИЗ ПОСТРОЈЕЊА У СВЕ ДИЈЕЛОВЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ (ВАЗДУХ, ВОДА, ЗЕМЉИШТЕ), ОДНОСНО ПРИКАЗ ВРСТЕ И КОЛИЧИНЕ ИСПУШТЕНИХ ГАСОВА, ВОДЕ И ДРУГИХ ОТПАДНИХ МАТЕРИЈА, ПО ТЕХНОЛОШКИМ ЦЈЕЛИНАМА, УКЉУЧУЈУЋИ ЕМИСИЈЕ У ВАЗДУХ, ИСПУШТАЊА У ВОДУ И ЗЕМЉИШТЕ, БУКУ, ВИБРАЦИЈЕ, СВЈЕТЛОСТ, ТОПЛОТУ И ЗРАЧЕЊЕ (ЈОНИЗУЈУЋА И НЕЈОНИЗУЈУЋА) КАО И ИДЕНТИФИКАЦИЈУ ЗНАЧАЈНИХ УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ И ЖИВИ СВЈЕТ У ЦЈЕЛИНИ, КАО И ЗДРАВЉЕ ЉУДИ ЗА ВРИЈЕМЕ ИЗГРАДЊЕ, РЕДОВНОГ РАДА ПОСТРОЈЕЊА ИЛИ ОБАВЉАЊЕ АКТИВНОСТИ	22
д. ОПИС ПРЕДЛОЖЕНИХ МЈЕРА, ТЕХНОЛОГИЈА И ДРУГИХ ТЕХНИКА ЗА СПРЕЧАВАЊЕ, СМАЊИВАЊЕ, УБЛАЖАВАЊЕ ИЛИ САНАЦИЈУ ШТЕТНИХ УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ, ПРОПИСАНЕ ОВИМ ЗАКОНОМ И ДРУГИМ ПРОПИСИМА, ТРЕТМАН И УПРАВЉАЊЕ ОТПАДОМ И УПРАВЉАЊЕ НУСПРОИЗВОДИМА, КАО И МЈЕРЕ У СЛУЧАЈУ ИНЦИДЕНТНИ СИТУАЦИЈА	26
ђ. ОПИС ОСТАЛИХ МЈЕРА РАДИ УСКЛАЂИВАЊА СА ОСНОВНИМ ОБАВЕЗАМА ОДГОВОРНОГ ЛИЦА, ПОСЕБНО МЈЕРА НАКОН ЗАТВАРАЊА ПОСТРОЈЕЊА КОЈЕ МОГУ УТИЦАТИ НА СПРЕЧАВАЊЕ ИЛИ СМАЊИВАЊЕ ШТЕТНИХ УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ	34
е. ОПИС МЈЕРА ПЛАНИРАНИХ ЗА МОНИТОРИНГ ЕМИСИЈА У ЖИВОТНУ СРЕДИНУ, УКЉУЧУЈУЋИ ГРАНИЧНЕ ВРИЈЕДНОСТИ ЕМИСИЈА ПРОПИСАНЕ ПОСЕБНИМ ПРОПИСИМА, ПАРАМЕТРЕ НА ОСНОВУ КОЈИХ СЕ МОГУ УТВРДИТИ ШТЕТНИ УТИЦАЈИ НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ И МЈЕСТА, НАЧИН И УЧЕСТАЛОСТ МЈЕРЕЊА УТВРЂЕНИХ ПАРАМЕТАРА	36
ж. ОПИС РАЗМАТРАНИХ АЛТЕРНАТИВНИХ РЈЕШЕЊА У ОДНОСУ НА ПРЕДЛОЖЕНУ ЛОКАЦИЈУ И ТЕХНОЛОГИЈУ, КАО И РАЗЛОГЕ ЗБОГ КОЈИХ СЕ ОДЛУЧИО НА ПРЕДЛОЖЕНА РЈЕШЕЊА	37
з. ПЛАН УПРАВЉАЊА ОТПАДОМ ИЗРАЂЕН У СКЛАДУ СА ПОСЕБНИМ ПРОПИСОМ КОЈИ РЕГУЛИШЕ УПРАВЉАЊЕ ОТПАДОМ	37
и. ПРИЛОГ	44
НЕТЕХНИЧКИ РЕЗИМЕ	48

ПРЕДМЕТ	ДОКАЗИ УЗ ЗАХТЈЕВ ЗА ИЗДАВАЊЕ ЕКОЛОШКЕ ДОЗВОЛЕ
ОБЈЕКАТ	ОБЈЕКАТ ЗА УЗГОЈ КРАВА СИСТЕМ КРАВА - ТЕЛЕ
НОСИЛАЦ ПРОЈЕКТА	ИЛИЈА ПИЉИЋ
ШИФРА ДЈЕЛАТНОСТИ	01.42 – Узгој осталих говеда и бивола
АДРЕСА	ГРБАВИЦА ББ, ШИПОВО
ТЕЛ / ФАХ	///
ПРОЈЕКТНА ОРГАНИЗАЦИЈА	“УНИС” – ИНСТИТУТ ЗА ЕКОЛОГИЈУ, ЗАШТИТУ НА РАДУ И ЗАШТИТУ ОД ПОЖАРА, ИСТОЧНО САРАЈЕВО
ДАТУМ ИЗРАДЕ	април 2024. године
БРОЈ ПРОТОКОЛА	508/24
У ИЗРАДИ ДОКАЗА УЧЕСТВОВАЛИ	Звјездана Кајкут, дипл. инж. екол. Данијела Караћ, дипл. инж. пољ. Ристо Фуртула, дипл. инж. маш. Мирјана Кнежевић, дипл. инж. техн.
ДИРЕКТОР ИНСТИТУТА	проф. Берће Милишић

УВОД

Постројења која могу угрозити животну средину и која могу имати негативан утицај на животну средину стављају се под посебан режим контроле која се спроводи путем:

- услова прописаних за добијање еколошке дозволе;
- обавеза лица одговорног за рад фарме о редовном достављању свих потребних података и информација надлежним институцијама везано за испуњење прописаних услова о заштити животне средине;
- санационих мјера за спрјечавање загађености и др.

На основу захтјева Инвеститора **Илије Пиљића** у чијем је власништву **објекат за узгој крера, систем крера-теле са пратећом опремом**, регистрован као **Породично пољопривредно газдинство Илија Пиљић, Грбавица бб, Шипово**, а у сагласности са чланом 85 Закона о заштити животне средине ("Службени гласник Републике Српске" бр. 71/12, 79/15 и 70/20) и чланом 3 Правилника о постројењима која могу бити израђена и пуштена у рад само уколико имају еколошку дозволу („Службени гласник Републике Српске“ бр. 124/12), како би се у току редовне експлоатације спријечиле негативне посљедице по животну средину, радом предметног постројења, **УНИС Институт за екологију, заштиту на раду и заштиту од пожара урадио је:**

ДОКАЗЕ УЗ ЗАХТЈЕВ ЗА ИЗДАВАЊЕ ЕКОЛОШКЕ ДОЗВОЛЕ

Увид у предочену пројектно - техничку документацију те ситуацију на терену, као и сазнања о карактеристикама радног процеса који ће се у предметном објекту одвијати послужили су нам као основа за израду предметног документа.

Циљ ових Доказа је процјена могућег утицаја на животну средину наведеног објекта на предметној локацији и давање препорука у циљу усклађивања техничко-технолошких рјешења са законски прописаним нормама за параметре загађења радне и животне средине.

Улога Доказа за издавање еколошке дозволе фарми крера, тј. објекта у систему заштите животне средине је вишеструка, али је примарна и превасходна превентивна улога. Докази се раде како би се зауставила даља деградација животне средине и потенцијално опасни загађивачи животне средине, као и да би се спријечили хемијски или еколошки инциденти или удеси ширих размјера.

Сви закључци и мјере заштите, који су проистекли из овог Доказа представљају обавезу која се мора уградити у планску и пројектну документацију и испоштовати у процесу експлоатације предметног постројења.

Приликом израде Доказа уз захтјев за издавање еколошке дозволе руководили смо се сљедећим прописима:

- Закон о заштити животне средине („Службени гласник Републике Српске“ број: 71/12)
- Закон о измјенама и допунама Закона о заштити животне средине („Службени гласник Републике Српске“ број: 79/15, 70/20)

- Закон о заштити природе („Службени гласник Републике Српске“ број: 20/14)
- Правилник о постројењима која могу бити изграђена и пуштена у рад само уколико имају еколошку дозволу („Службени гласник Републике Српске“ број: 124/12)
- Закон о заштити ваздуха („Службени гласник Републике Српске“ број: 124/12, 46/17)
- Закон о водама („Службени гласник Републике Српске“ број: 50/06, 92/09, 121/12 и 74/17)
- Уредба о категоризацији водотока („Службени гласник Републике Српске“ број: 42/01)
- Уредба о вриједностима квалитета ваздуха („Службени гласник Републике Српске“ број: 124/12)
- Уредба о условима за мониторинг квалитета ваздуха („Службени гласник Републике Српске“ број: 124/12)
- Правилник о мјерама за спрјечавање и смањење загађивања ваздуха и побољшање квалитета ваздуха („Службени гласник Републике Српске“ број: 3/15, 51/15, 47/16)
- Правилник о испуштању отпадних вода у јавну канализацију („Службени гласник Републике Српске“ број: 44/01)
- Правилник о третману и одводњи отпадних вода за подручја градова и насеља гдје нема јавне канализације („Службени гласник Републике Српске“ бр. 68/01)
- Правилник о условима испуштања отпадних вода у површинске токове („Службени гласник Републике Српске“ број: 44/01)
- Закон о управљању отпадом („Службени гласник Републике Српске“ број: 111/13)
- Закон о измјенама и допунама Закона о управљању отпадом („Службени гласник Републике Српске“ број: 106/15, 16/18, 70/20, 63/21 и 65/21)
- Закон о заштити на раду („Службени гласник Републике Српске“ број: 01/08, 13/10)
- Закон о заштити од пожара („Службени гласник Републике Српске“ број: 94/19)
- Правилник о категоријама, испитивању и класификацији отпада („Службени гласник Републике Српске“ број: 19/15)
- Правилнику о измјенама Правилника о категоријама, испитивању и класификацији отпада („Службени гласник Републике Српске“ број: 79/18)
- Правилник о методологији прикупљања податка о отпаду и њиховој евиденцији („Службени гласник Републике Српске“ број: 71/15)
- Правилник о граничним вриједностима интензитета буке („Службени гласник Републике Српске“ бр. 2/23).
- Правилник о активностима и начину израде најбољих расположивих техника („Службени гласник Републике Српске“ број: 108/13)

У складу са Законом о заштити животне средине („Службени гласник Републике Српске“ бр. 71/12, 79/15 и 70/20) и Правилником о постројењима која могу бити изграђена и пуштена у рад само уколико имају еколошку дозволу („Службени гласник Републике Српске“ број 124/12) **носилац пројекта Илија Пиљић, Грбавица бб, Шипово за објекат Узгој крава са пратећом опремом**, подноси Доказе уз захтјев за издавање еколошке дозволе. Узимајући у обзир намјену и капацитет објеката, овим Захтјевом за издавање еколошке дозволе се достављају подаци о предметним постројењима.

Овим Захтјевом за издавање еколошке дозволе се достављају подаци о предметном пословном објекту.

a. ОПИС ПОСТРОЈЕЊА И АКТИВНОСТИ, УКЛУЧУЈУЋИ ДЕТАЉАН ОПИС ПРОИЗВОДНОГ ИЛИ РАДНОГ ПРОЦЕСА, ТЕХНИЧКЕ И ДРУГЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ

У предметном објекту у коме се врши узгој крава по систему крава-теле, регистрованом као Породично пољопривредно газдинство Илија Пиљић, Грбавица бб, Шипово, на земљишту означеном као к. п. бр.874 звана Шљивик, уписана у ПЛ. 323, к.о. Грбавица, подручна јединица Шипово.

Сл.бр.1. Приказ распореда објеката на фарми

Објекти за узгој крава, систем крава-теле са пратећом опремом, инвеститора Илије Пиљића, смјештен је на адреси Грбавица бб, Шипово.

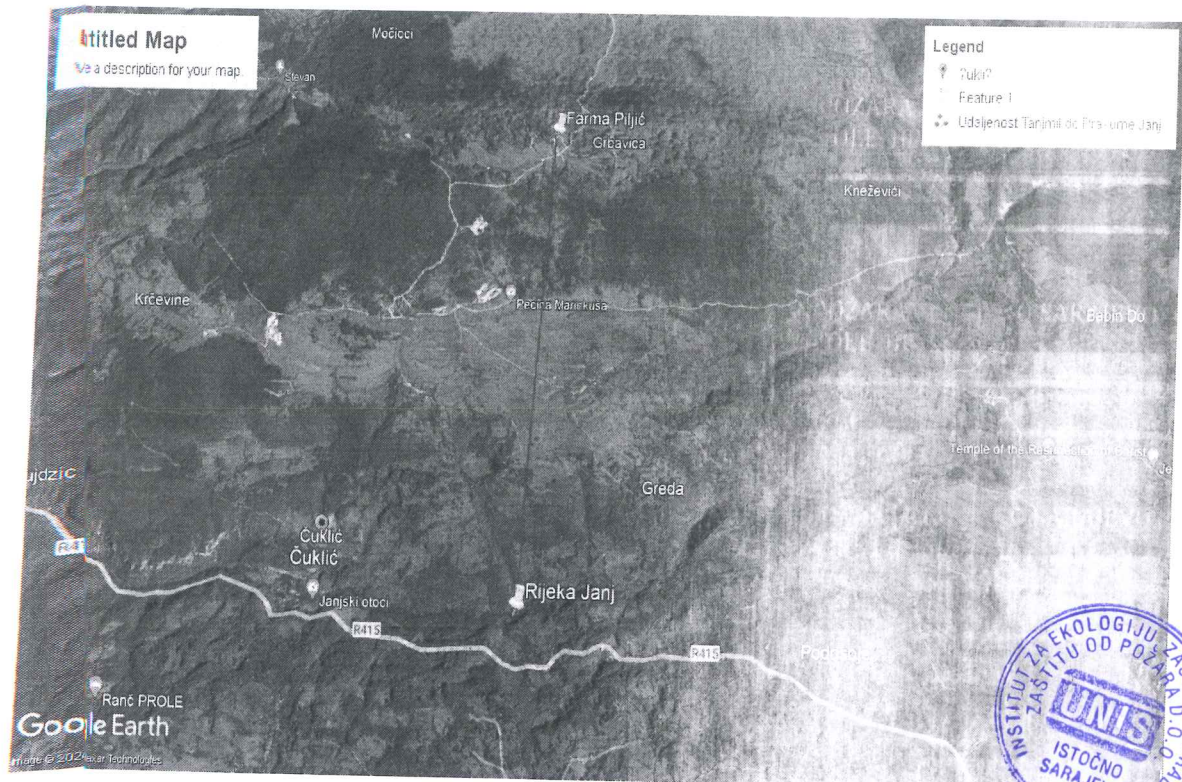
Прилази објектима су омогућени за особље и возила са локалног пута Чуклић - Грбавица. Слободне површине око објекта су уређене као зелене површине. У близини нема таквих објеката који могу угрожавати пословни објекат, односно предметни објекат не угрожава објекте у близини. Најближи сусједни станбени објекат се налази на удаљености 300 м од објекта за узгој крава. Ријека Јањ је на удаљености од 2 км у односу на предметни објекат.

Опис објекта

Фарма за узгој крава, систем крава-теле, налази се на парцели број к.п. 874 звана Шљивик, к.о. Грбавица, Шипово. Пројектовани капацитет је 90 грла.

Објекти који се налазе на посматраној парцели су:

- Канцеларија, трпезарија и гардероба димензија 3,4 x 2,5 м,
- Стаје за смјештај грла са 90 мјеста за краве, димензија 21,40 x 7,20 м
- Телећак 8,30 x 4,40 м,
- Пратећи објекти:
  - сјенара 10,00 x 3,40 м
  - хангар за машине којима се опслужује фарма (шупа) 10,00 x 8,00 м,

Сл.бр.2. Удаљеност од ријеке Јањ

Укупна **брutto** површина стаје за краве и телади износи око 190 м².

Конструктивни систем је класични-зидани, кров је двоводан, изведен покровом од **плоче**.

Стаје за краве

Постоје **два** основна типа стаја с обзиром на начин држања а то су стаје за везано (класичне стаје) и слободно држање кржава те комбинована рјешења.

Класичне стаје

Овакве стаје се састоје из следећих дијелова: лежишта (два или више редова), ходник за храњење, ходник за **опслуживање** кржава, канал за изђубравање, опрема за везивање грла и главу, напајање, мжу и **изђубравање**.

Краве се **постављају** у редовима који могу бити подужни или попречни, а сваки од њих може бити једноструки, двоструки и вишеструки. За сваки ред грла остављају се два ходника. Један ходник иде дуж глава грла односно поред јасала и служи за доношење хране а други дуж ногу односно канала и служи за **изношење** ђубрета и прилаз грла лежиштима.

У пракси се **показало** да је најпогоднији распоред у два и четири подужна реда. Двоструки редови могу бити **постављени** тако да грла буду окренута једно према другом главама или леђима. Први начин **више** одговара стајама за музне краве при чему имамо једну средњу комуникацију између јасала, којом се доноси храна, и двије бочне поред зидова за чишћење.

Сл.бр.3. Класична стаја са два реда, гдје су грла окренута једно друго

Стаје за краве – неvezана грла

Код овог система чувања крава имамо два начина: први по коме се грла чувају у преградама-боксевима и други у коме се грла држе потпуно слободна у стајском простору са дубоком простирком. Први начин је најраспрострањенији, и он има одјељење за храњење и одмарање.

У стајском простору постављени су редови боксева, попречни. Храњење се обавља или у стаји у којој су изграђене јасле и стајалишта за грла или на испусту из јасала које су на огради испусте. Краве се кад то дозвољавају временски услови тјерају на испашу.

Електроинсталација

Напајање објекта **електричном енергијом** обезбијеђено је са локалне НН мреже према условима РЈ „Електродистрибуција,, Шипово. Урађена је класична громобранска инсталација. У свим просторијама изведена је инсталација за изједначење потенцијала на које се повезују све металне масе и инсталације водовода, метална ограда и сл.

Громобранска инсталација и изједначавање потенцијала

Пројектом је предвиђен и изграђен систем громобрански уземљивача објекта. У темељу се поставља уземљивач са Фе-Зн траком 25x4 мм. С обзиром на величину и облик објекта за громобранску инсталацију су пројектовано шест одвода, а који се постављају са Фе-Зн траком 25x4 мм од уземљивача до мјерног споја те са Фе-Зн траком 20x3 изнад мјерног споја. Одводи се постављају по зиду, те на висини 1,8 м обезбјеђује се мјерни спој.

На улазу у земљу одводи се штите класичном механичком заштитом. На крову са потпорама поставити Фе-Зн траку 20x3 мм као хваталку. Све металне масе као што су олуци и слично повезати са Фе-Зн траком.

У МРО и РО кратко спојити нулту и заштитну сабирницу, те преко мјерног споја повезати на уземљивач. Све металне масе на објекту везати на уземљивач, а посебно обратити пажњу на уземљење металних дијелова у простору фарме. Најбоље рјешење је постављење сабирног земљовода од поцинчане траке 25x4, на вањском зиду објекта, те на овај земљовод везати са П ужетом све металне дијелове у објекту (металне ограде, решетке, врата, појилице и др.), овај земљовод са траком везати на уземљивач. На овај начин су све металне масе доведене на исти потенцијал, па пошто је примјењено нуловање, појава опасног напона додира је сведена на најмању могућу мјеру.

Водоводна мрежа

Објекат водом се снабдева прикључком на локални сеоски водовод. Унутрашња водоводна мрежа ће се састојати од хоризонталних и вертикалних дијелова одговарајућег пречника и арматуре, неопходних за функционисање цјелокупне мреже. Хоризонтални и вертикални развод мреже радити по зидовима до мјеста потрошње. Мрежа је предвиђена од челичних поцинкованих цијеви и арматура на њима са спајањем на навој. Цијеви у зависности од мјеста уградње су антикорозионо и термички заштитићене.

Одвод отпадних вода ријешен је прикључком на вишекоморну септичку јаму. ***Запрљане отпадне и оборинске воде са радног и манипулативног простора фарме преко шахта одлазе у септичку јаму.***

2.2. Технолошки процес

Фарма Пиљић бави се сточарском производњом тј. узгојом 90 крава у систем крава-теле расе Лимузин и сваке године одгоји женски приплодни подмладак. Лимузин је француска товна раса, која има карактеристике лаког телења. Лимузин раса у тову има задовољавајуће резултате у дневном прирасту који се креће од око 1200 g дневно ако се интензивно хране. У тову од 12 до 14 мјесеци достижу масу око 500 kg. Месо је јако укусно са масти правилно распоређеном између мишићних влакана. Бикови Лимузин расе због лаких телења су погодни за укрштања са другом расама као што су комбиноване и млијечне расе говеда.

Исхрана стада у периоду вегетације је на пашњацима, а телад заједно са мајкама бораве на пашњацима конзумирајући поред млијека зелену масу.

Поступање са животињама

- Окружење за животиње и поступање са животињама морају бити такви да поспјешују здравље и добробит животиња. Вођење органске животињске производње треба да карактерише изврсна нега и заштита.
- Животиње морају имати довољно свјежег зрака, воде, хране и природног свјетла да би се задовољиле њихове потребе.
- Свим животињама мора бити доступни испаша или испуст, када год то психолошки услови животиња, вријеме и стање терена дозвољавају. Такви простори морају бити дјелимично покривени. Да би се смањио стрес животиња, животиње ће имати закљоне и заштите од температуре, кише, блата и вјетра.

- Везање животиња у штали је дозвољено уколико то нема негативан утицај на добробит животиње. Животињама ће бити доступни засјењени простор и вода кад год је то потребно и биће им омогућено да се редовно крећу. Везање, животињама неће узроковати повреде.
- Конструкција објекта за смјештање животиња мора обезбиједити изолацију, гријање, хлађење и вентилацију објекта да би се омогућила циркулација зрака, ниво прашине, температура, релативна влажности зрака и концентрацији гаса до нивоа који није штетан за стоку. Животињама којима је потребна стеља, обезбиједиће се природни материјали.
- Материјали за изградњу и опрема за производњу не смију имати штетан утицај на здравље животиња
- Решеткасти подови су дозвољени само ако све животиње такође имају приступ лежиштима без решеткастих подова.
- Животиње морају имати адекватан приступ дневној свјетлости. Површина прозора за улаз дневне свјетлости мора бити најмање 5% од површине пода.

Ђубиште

Изђубравање се врши, у производњи гдје се користи систем држања грла без простирке, тако да чврсто ђубриво се избацује на ђубреник, а осока каналима самоотицањем одлази у осочну јаму, која је укопана у земљу и бетонирана. По потреби јама се цистернам која служи за ту намјену празни и прскају се траве се траве и други усјеви.

Начини употребе природних ђубрива

Интензивирањем и концентрацијом сточарске производње, као и уводјењем нових начина гајења стоке добијају се огромне количине органских ђубрива (разни облици стајњака) који могу да се рационално користе у ратарству и повртарству и виноградарству.

-Течни стајњак

У објектима са решеткастим подовима, течни стајњак који представља мјешавину екскремената и осоке може бити добро ђубриво. Проблем је што се његово растурање врши цистернама којих је мало. Овом врстом стајњака се истовремено и гњоје траве. Пријепоручује се 20 – 30 тона стајњака по хектару површине.

Вријеме примјене је као и код чврстог стајњака.

-Осока

У нашој пракси осока се готово уопште не користи. За сакупљање осоке пожељно је направити бетонске базене или осочне јаме. Осока веома корисна, нарочито за траве, а може се користити готово преко цијеле године на свим врстама травњака.

б) ОПИС ОСНОВНИХ И ПОМОЋНИХ СИРОВИНА, ОСТАЛИХ СУПСТАНЦИ И ЕНЕРГИЈЕ КОЈА СЕ КОРИСТИ ИЛИ КОЈУ ПРОИЗВОДИ ПОСТРОЈЕЊЕ, ОДНОСНО ПРИКАЗ ВРСТЕ И КОЛИЧИНЕ ПОТРЕБНЕ ЕНЕРГИЈЕ И ЕНЕРГЕНАТА ЗА ПРОИЗВОДНИ И РАДНИ ПРОЦЕС

У предметном објекту вршиће се узгој крава по систему крава-теле са основним циљем за производњу приплодних јуница и квалитетног меса. Из тих разлога су и пројектна и изведбена рјешења оваквог објекта усаглашена са, законом прописаним условима за безбједну

експлоатацију, што укључује и заштиту животне средине од негативних утицаја у току експлоатације предметне фарме. За потребе рада фарме, користиће се електрична енергија, неопходн за покретање уређаја, система вентилације, осветљавање објекта и простора у непосредој околини истог и др. Из разлога спречавања појаве варничења које би могло узроковати појаву пожара, сви електро уређаји и инсталације су урађени у стандардној изведби. За исхран крава користиће се посебно припремљена храна (концентрат, силажа и др.) за што је изграђен посебан простор (за мијешање и складиштење-силос).

- Стандарди квалитета кабастих хранива и структура концентрата

Да се обезбеди стабилна и економична производња меса и приплодног подмлатка, мора се посветити велика пажња производњи квалитетних кабастих хранива и концентрата. С тим у вези потребно је увести стандарде хранљиве вриједности кабастих хранива којих би се морали придржавати на фармама, јер је то најважнији услов да се постигне рационално коришћење концентрата и снижење цијене коштања obroka, а тиме и већа економичност производње. Доступан критеријум за оцјену квалитета кабастих хранива је садржај сирових влакана и садржај протеина (њима, као и концентрација енергије количина крмних јединица или скробних јединица у 1 кг СМ). С обзиром на стање производње на фармама, обезбедјеност механизацијом и друге околности у овом тренутку, може се прихватити као минимум: (Узимамо у обзир расположива хранива и она која се могу лако набавити).

1. У сиену, травној силажи и зеленој маси највише до 290 г сировог влакна у 1 кг СМ (до 29%) и 12,5 до 150 г сировог протеина у 1 кг СМ (12,6 - 15,0%);
2. У производима дехидрације зелене масе до 240 г сирових влакана до 24%) и 151 па на више грама сировог протеина у 1 кг СМ;
3. У кукурузној силажи најмање 30% СМ и у 1 кг СМ око 600 г скробних јединица, односно 1 кр. јединица. Не би требало производити кукурузну силажу са пријеко 35% СМ. То исто вриједи и за травну силажу у погледу садржаја СМ.
4. У случају производње класичне - влажне травне силаже морао би се при томе употребити један од подесних конзерванаса или додатака.

Једна од мјера која се тренутно примјењује у склопу настојања да се квалитет кабастих хранива што је могуће више побољша је уводјење сталног провјеравања хранљиве вриједности кабастих и осталих хранива, а повремено и концентрованих хранива. Нарочиту пажњу требало би обратити садржају СМ у кабастим хранивима, садржају протеина, макро и микроелемената.

Дневне оброке требало би тако саставити да се основним obroком подмири 10-12 кг млијека најмање. За производњу млијека преко основног obroka тј. преко 10-12 кг млијека, давати концентрат који садржајем протеина и енергије одговара захтјевима да се са 1 кг произведе 2-2,5 кг млијека. Основна концентратна смјеша за производни дио obroka требало би да испуњава следеће минималне захтјеве:

Табела.1 Састав основне концентратне смјеше за производни дио obroka

Сирови протеин	16%
Сварљиви сирови протеин	13%
Крмне јединице	1%
Сирова влакна (мах)	14%

Сирова маст (мах)	6%
Минерална смјеса	2%
Уреа (мах)	1,5%

Ако количина минералних материја, дата концентрованом смјешом, није довољна, давати посебну минералну смјешу или минералну смјесу, у виду блока за лизање. Пожељан квалитет минералне смјесе је приказан у табели 2:

Табела.2 Квалитет минералне смеше

	Зими	Љети
P%	5-14	5-14
Ca%	8	-
Na%	5	5
Mg%	1-6	6-12
Zn mg/kg	3.000	3.000
Cu mg/kg	700	700
Co mg/kg	10	10
Витамини у минералној смеси:	-	-
Витамин А минимум 200.000 I.J./kg	-	-
Витамин Д минимум 40.000 I.J./kg	-	-
Витамин Е минимум 100 mg/kg	-	-

- Карактеристике кабастих крмива и оброка

Мало има разрадјених система којима се на мерљив начин изражава квалитет кабастих крмива. Један од таквих су стандарди за сијено и силажу у САД који су дати у табели 3.

Табела.3. Амерички стандарди за сијено и силажу пријема AFGC (у СМ)

Природа кабастог крмива	Стандард	Сварљива сува Т Д Н материја	Нето енергија у Ј	Сирови протеини
Легуминозно сијено (већина биљног материјала пореклом од легуминоза)	Одлично Добро Задовољ. Лоше	65% и више 58% -65% 54% -58% испод 54%	56 или више 46 - 56 40 - 46 испод 40	18% или више барем 15% барем 12% испод 10%
Сијено граминае (већина биљног материјала пореклом од граминае)	Одлично Добро Задовољ. Лоше	65% или више 58% - 65% 54% - 58% испод 54%	56 или више 46 - 56 40 - 46 испод 40	15% или више барем 12% барем 10% испод 10%

Кукурузна силажа	Одлична Добра Задовољ. Лоша	65% или више 60% - 65% - испод 60%	56 или више 50 - 56 - испод 50	9% или више 9 - 11% - 9 - 11%
Детелинско-травна силажа	Одлична Добра Задовољ. Лоша	изнад 65% 60% - 65% 54% - 59% испод 54%	изнад 56 50 - 56 40 - 50 испод 40	изнад 16% 12 - 16% испод 12% испод 12%

American Forage and Gasland council (AFGC) установио је Комитет специјалиста који је разрадио стандарде за сијено и силажу, да би омогућили да се сијено и силажа употребљавају, с обзиром на њихову вредност, као крмива за животиње.

- Сијено

У класу одличног сијена спада сијено покошених легуминоза (1/4 стадијума цвјетања), трава (стадијум прије класања) или мијешаног сијена, које је сушено у сјенику или у пољу по идеалном вријемени. Сијено мора бити зелено и лиснато, веома укусно без страних примјеса и без плијесни.

Добро сијено сачињавају легуминозе, које су кошене не касније од 1/2 стадијума цвјетања или траве (рано класање) или мијешаних трава сушених у сјенику или у пољу у повољном вријемени, без губитка лишћа. Сијено је у довољној мјери зелено и лиснато, веома укусно, без плијесни и страног материјала. У задовољавајуће сијено спадају сијена од легуминоза, граминаеа или мијешаних трава, које су кошене касно (пуно цветање) и сушене у условима који доприносе губитку лишћа због зрелости биљке, у пољу сушено у повољним вријемениским условима.

Рано кошено сијено (1/4 цветања) сушено у пољу у неповољним вријемениским условима, нема свијетлу боју, грубо је због већег учешћа стабљика, није много укусно, а ако је сушено у неповољном влажном вријемени, може бити пљесниво и прашњаво. Дјетелинско травне силаже су подијелене у 3 класе на садржај суве материја:

1. Јако влажне силаже, садрже мање од 25% СМ; треба да је испод 4,2.
2. Умјерено влажне силаже, имају 25-35% СМ; пХ треба да је испод 4,5.
3. Силаже са мало влаге, имају више од 35% СМ; пХ није критеријум.

Добра дјетелинско-травна силажа карактерише се сљедећим показатељима:

1. пХ 4,5 или мање. Што је ближи 4, то је силажа боља.
2. Испарљиве базе (изражене као амонијак) 0,5% или мање (у СМ).
3. Млијечна киселина 3-5% или више (у СМ)
4. Бутерна киселина 2% или мање (у СМ).
5. Мора имати благ, угодан мирис.
6. Садржај влаге пожњевеног усјева може се кретати у границама 60 - 70 %. Ако има мање влаге, усјев се тешко сабија у силосу, а ако има више, постиже се слаб квалитет. Медјутим, може се сматрати да је до 72% влага пожељна.

У рољеће када је усјев најхранљивији влага је далеко изнад 70%, па се усјев мора провенути прије силирања или употријебити конзерванс. Колико је данас познато најбољи резултати се постижу са травним усјевима када се као конзерванс употријеби мравља киселина.

7. Боја даје квалитет силаже. Пожељно је да је боја зеленкасто смедја или жућкасто смедја. Ако је жута и још слузава знак је слабог квалитета због велике количине бутерне киселине. Тамо смедја боја указује да је у процесу силирања маса била пријегријана, те су настали велики губици у хранљивим материјама.

- Кукурузна силажа

Пријема америчким стандардима у класу одличних силажа спада кукурузна силажа када је биљка пожњевена у стадијуму зрелости у коме је клип добро развијен са добро формираним тврдим зрном. Дјетелинско-травне смјесе треба да су покошене рано (1/4 цветања или рана фаза цветања), провенула прије стављања у силос или стављена у силос са конзервансом (меласа или зрна житарица). Одлична силажа је без плесни, нема покварених мјеста, а стока је радо једе.

Добра кукурузна силажа је када је кукуруз пожњевен са добро формираним тврдим зрном, са умјереном количином клипа. Дјетелинско травне смјесе кошене су у првој половини цветања или у стадијуму класања.

Прије силирања - је или провенула, или силирана свјежа са конзервансом. Добра силажа није или је веомало плеснива, а стока је радо једе. Задовољавајућа кукурузна силажа кошена је у млечном стадијуму зрелости за задовољавајућом количином клипа или је то зрелији кукуруз али плеснив и мало укварен. Лоша кукурузна силажа је од незреле биљке и дјелимично има клипове. То је и силажа начињена од слатког кукуруза или кукурузних стабљика без клипова.

- Адитиви за производњу квалитетне силаже

Новија истраживања наводе на кориговање мишљења о вриједности силаже у поређењу са свјежим усјевом од којег је начињена. Раније се мислило да силажа има мању хранљиву вриједност од свјежег усјева од којег је начињена.

Познато је да адитиви спадају у три групе:

1. Који испољавају лошу ферментацију;
2. Који интензивирају нормалну ферментацију и
3. Који силажи додају хранљиве материје.

Према литератури је мравља киселина један од најбољих адитива који исправљају лошу ферментацију. Од адитива који интензивирају нормалну ферментацију су целулаза за разлагање влакана и CaCO_3 за производњу млијечне киселине. Медјутим, до данас није пронађен економичан извор целулазе. Употреба CaCO_3 више одговара производњи силаже за тов. У трећу скупину адитива спадају: НПН, минерали и крмива (кукуруз, репини резанци и др.). У овом задњем случају додавање крмива у новије вријеме примењује се за производњу комплетних силажа за које се сматра да имају будућност у практичној исхрани пријеживара.

Када се ради о свим усјевима, па и о кукурузу, за силажу не долазе у обзир зелене биљке, јер стадијум зрелости биљке утиче и на укупну конзумацију хранљивих материја. Истраживања су

показала да се врхунски квалитет силаже, нарочито кукурузне, постиже када се усјев скине у моменту када има 30-40% суве материје, да је сварљивост суве материје преко 65% и да је настала у нормалној ферментацији у силосу.

- Образложење избора сточне хране

1. За квалитетно ливадско сијено је готово немогуће набавити квалитетно луцеркино сијено (са очуваним листом). Квалитетно сијено чини посебан дио у оброку крава, може се рећи и обавеза, јер подмирује потребе у сувој материји, целулози, волумену и поред хранљивих материја које садржи стимулише варење преживара. Сијено треба да је одличног квалитета по биљном саставу, на вријеме кошено, квалитетно спријемано, балирано и добро ускладиштено.

2. Силажа цијеле биљке кукуруза. Кукуруз је код нас најважније сточно храниво и због тога о његовом хранљивом садржају не треба посебно истицати. Препоручујемо нешто већу густину при сјетви у односу на густину сјетве за зрно. Врло је важно да почетак силирања буде у периоду преласка из млијечне у воштану фазу зрелости и да се заврши у што краћем периоду. За спремање квалитетне силаже важно је да маса буде што ситније исјецкана и да ниво силаже буде до врха тренча.

3. Паша. У летњем периоду користи се првенствено због здравственог стања стоке и допуне оброка витаминима и минералним материјама, а и због економских разлога.

4. Концентрат. Концентрат је предвидјен у мањим количинама и то у зимском периоду са 14% протеина, а у летњем са 12%. За телад до три мјесеца предвиђа се употреба стартера за телад.

5. Прегонска испаша. Начин искоришћавања травњака Природни и вјештачки травњаци се могу на различите начине искоришћавати за припријемање квалитетне сточне хране.

- Искориштавање травњака пашом. Испаша је најјекономичнији начин искоришћавања травњака. Животиње на паши узимају храну, па су трошкови око убирања и транспорта непотребни, а губици хранљивих материја сведени су испод 5% од произведене суве материје. Искоришћавање травњака пашом не може се данас замислити без примјене прегонске испаше и електричних ограда. Помоћу електричних ограда може се чувати и напасати стока без ангажовања људске радне снаге (пастира-чобана).

На сљедећем примјеру приказујемо поступак планирања прегона на пашњаку. Ако је за 1 краву потребно 0,2 ха пашњака, а ако пашњак има укупно 2 хектара, значи да се на њему може напасати 10 крава ($2/0.2=10$).

У објекту ће се користити и санитарно исправна вода за напајања стоке, прање радних и манипулативних површина и за потребе запосленог особља (мокри чвор, хигијена и сл.).

Сакупљање ђубра и осоке из објекта се врши у за то посебно изграђеним објектима - ђубрилиштима, који су тако изграђени да омогућују потпуну изолацију истог са околном животном средином. Сакупљени ђубар и осока ће се повремено (у херметички затвореним возилима и цистернама) извозити из сабирних јама и одвозити на обрадиве њиве ради ђубрења истих.

Средства рада

У процесу рада, за потребе пољопривредног произвођача фарме за узгој музних крава присутна су следећа средства рада:

- трактор 1 ком	- прскалице
- приколица за сијено	- микс приколица
- плугови, тањираче	- цистерна за осоку 6000Л
- рото косилица	- роло преса
- рото косилица	

Врста и количина потрошене енергије

Објекат ће се снабдјевати електричном енергијом преко локалне надземне НН мреже. Количина потрошене електричне енергије на мјесечном нивоу износиће око 300 kWh у лјетном периоду, а 400 kWh у зимском периоду. Годишња потрошња нафте за пољопривредне машине и остало износиће око 3000 l.

ИНСТАЛАЦИЈЕ

Електроинсталације биће спојене на локалну електро мрежу, водоводне, канализационе инсталације на септичку јаму, уз сагласности и услове надлежних организација, а у складу са важећим условима и стандардима пројектовања инсталација.

Водоводна мрежа

Предвиђено је да се објекат водом снабдева прикључком на локални сеоски водовод. Унутрашња водоводна мрежа ће се састојати од хоризонталних и вертикалних дијелова одговарајућег пречника и арматуре, неопходних за функционисање цјелокупне мреже. Хоризонтални и вертикални развод мреже радити по зидовима до мјеста потрошње. Мрежа је урађена од пластичних цијеви и арматура на њима са спајањем на новој. Цијеви су термички заштићене.

Напајање животиња

Напајање у објектима је по вољи. Сваки бокс има нипл појилице за свјежу воду. Вода за потребе напајања животиња долази из локалног сеоског водовода те санитарним системом за водоснабдевање даље разводи до производних објеката.

Чишћење

Након завршетка једног производног циклуса и пражњења животиња, објекат се чисти, пере, дезинфицира и одмара прије уласка нових животиња. Чишћење и дезинфекција објеката проводи се одабраним биоразградивим средствима. Вода од прања објеката се сакупља у каналима за сакупљање осоке испод решеткастог пода те отварањем вентила – клапни на каналу, отјече до септичке јаме.

6) ОПИС СТАЊА ЛОКАЦИЈЕ НА КОЈОЈ СЕ НАЛАЗИ ПОСТРОЈЕЊЕ, УКЉУЧУЈУЋИ И РЕЗУЛТАТЕ ИЗВРШЕНИХ ИНДИКАТИВНИХ МЈЕРЕЊА, КОЈИ ОБУХВАТАЈУ СТЕПЕН ЗАГАЂЕНОСТИ ВАЗДУХА, НИВО БУКЕ, НИВО ЗРАЧЕЊА, КВАЛИТЕТ ПОВРШИНСКИХ ВОДА, НИВО ПОДЗЕМНИХ ВОДА, БОНИТЕТ И НАМЈЕНУ ЗЕМЉИШТА, КАО И САДРЖАЈ ШТЕТНИХ И ОТПАДНИХ МАТЕРИЈА У ЗЕМЉИШТУ

Опис предметног подручја - макролокација

У ширем географском смислу, општина Шипово налази се на 44⁰⁰ 17' степену сјеверне географске ширине и на 1700 06' степену источне географске дужине, у појасу умјерено континенталне климе. У ужем географском смислу Шипово се налази на југозападном дијелу Републике Српске, укупне површине 510 км². Шипово је брдско планинско подручје испресјецано ријеком Пливом правцем запад – исток, ваздушне дужине око 30 км и ријеком Јањ правцем југ-сјевер ваздушне дужине око 35 км, те мањим рјечицама Сокочицом, Лубовицом, Воларицом. Терен око ушћа ријеке Јањ у Пливу је равничаст и брдовит са надморском висином од око 440 метара и он се постепено диже и прелази у планинско подручје са највичом висином на југу планина Виторог (1906 метара), на сјеверу планина Лисина (1335 метара), на истоку Горица (1267), и на западу Чардак (1452).

Градско урбано подручје смјештено је на сјеверном дијелу општине у сливу наведених ријека у којем живи око 60 % цјелокупног становништва општине Шипово. У саобраћајном смислу преко општине Шипово пролазе два важна комуникацијска правца долином ријека Плива и Јањ, а то су: правац Б. Лука – Шипово – Купрес и правац Језеро – Шипово – Гламоч.

Флора и фауна

У вегетацијском смислу разликују се двије јасно издиференциране зоне: зона низијских шума: храста лужњака и лужњака и јасена које су значајно деградиране, шуме врба и топола, као и шуме јохе у мочварним зонама.

Брежуљкасти дио углавном је обрастао шумама букве, шумама храста китњака као и мјешовитим шумама ових врста. Опћина у РС с највећим шумским фондом. Шуме прекривају 25665,465 ха. У шумском комплексу расту скоро све врсте дрвећа а најзначајније су и најквалитетније због географског поднебља и састава земљишта високе шуме јеле и смрче, а од листопадних висококвалитетна буква, јавор, брест, јасен и липа. Дobar дио општине је обрастао ниским изданацким шумама са великим плантажама четинарских култура већином боровог садржаја и мањим количинама ариша. У постојећем стању вегетације као карактеристична и доминантна вегетацијска јединица на територији општине Језеро јавља се климатогена заједница китњака и граба (Царпино бетули – Querцетум роборис), са којима алтернирају чисте шуме китњака (Querцетум монтанум) на гребенима односно мјешовите шуме китњака и букве (Querцо – Фагетум) у потоцима, односно букве (Фагетум монтанум) на сјеверним експозицијама.

Травнати покривач чине: папрат, мљечика, репух, бујад, кукурјек, јагорчевина, јагода, мртва коприва, чичак, коприва, хајдучка трава. На подручју општине је пронађено више од 1.500 врста гљива, од којих се педесетак препоручује за људску исхрану.

Међу дивљим животињама најбројније су: срна, дивља свиња, лисица, зец, јазавац, јастреб, орао, јаребица, те друге које варирају по својој бројности јер су често на мети ловаца (вук, медвјед, рис, куна бјелица и златица, видра) па су овђе постале изузетно ријетке.

Клима

Шипово у глобално климатском погледу се налази у појасу умјерено континенталне климе средња годишња температура износи 10 степени целзијуса, средња љетна температура износи око 20 стелени а средња зимска температура је око 0 степени. Средња годишња инсолација је 1800 сати или просјечно 5 сати дневно. Просјечна годишња релативна влажност износи 85 %. Падавине су врло битан климатски елеменат. Средња вриједност падавина је 990 мм годишње, а просјечан број дана под снијегом је 120, а вегетациони период траје 250 дана. Вјетрови су честа појава на овом дијелу општине укрштају медитеранске и континенталне ваздушне масе.

Вегетациони период траје од друге половине марта до краја октобра (225 дана). Овакви климатски услови омогућавају производњу широке лепезе пољопривредних производа. Међутим долази до појаве екстремних хидролошких догађаја (поплаве и суше), које могу нанијети знатне штете пољопривредној производњи.

Опис предметног подручија - микролокација

Локација фарме крава Пиљић, Грбавица бб, налази се у насељу Грбавица, удаљеном 14 км од Шипова, на парцели означеној као к.п. бр.874. К.О. Грбавица, подручна јединица Шипово. Са три стране локације налазе се неуређени приватни посједи, а са четврте стране парцела је ограничена локалним путем. Укупна површина локације је цца 6053 м². Приказ локације је дат у копији катастарског плана. Улаз у пословни простор је изведен са локалног пута Чуклић-Грбавица.

Рељеф општине Шипово сачињавају следеће рељефне цјелине:

- Планински масиви (Виторог, Плазеница, Равна Гора, Горица, Лисина и Чардак),
- Површи и висоравни (натпољско-чуклићка, чуклићанско-прибељачка и стројичко-подовска)
- Долине ријека Пливе и Јања

Рељеф предјела Шипово највећим дијелом је грађен од седименталних кречњачких стијена и доломита. Кречњачке површине испресијецане су бројним тектонским пукотинама на којима су створене броје форме рељефа (вртаче, увале, јаме, пећине) међу којима је најпознатија Вагањска пећина (990 метара надомрске висине) са бројним украсима сталактита и сталагнита.

У геоморфолошком погледу Шипово спада у брдско-планинско подручје које се изнад мора у просјеку диже за око 800 метара. Насеље Грбавица се налази у југо-источном дијелу општине Шипово и удаљено је 14 км од административног центра општине. Флора и фауна мјеста је карактеристична за цијели регион, са карактеристичном топографијом терена и општим климатским условима, тј. топлим љерима и врло хладним зимама. Село Грбавица карактерише неуређен систем изградње. У селу је изграђен систем за водоснабдјевање и нема канализациону мрежу.

Пословни комплекс се снабдијева електричном енергијом са локане трафостанице.

Снабдијевање водом за пиће и санитарне потребе ријешено је прикључком на локални сеоски водовод. Вода са манипулативних површина се слијева на околне зелене површине, јер не постоји изграђена канализациона мрежа. Прилазна саобраћајница са приступног пута је тврдо насута и уређена тако да је обезбјеђен нормалан ток саобраћаја. Треба уредити манипулативну површину- асфалтирати или бетонирати.

Прве куће се налазе на удаљености око 300 м од посматраног објекта и бука им не може сметати.

Анализа земљишта није вршена зато што је површина комплекса насута шљунком и ништа се на ради на зеленој површини. Претпоставља се да неће доћи до загађења земљишта. Сагоријевањем горива издвајају се штетне материје у виду штетног гаса. Доминирајуће штетне материје које се емитују преко димњака у ваздух околине из процеса сагоријевања су прије свега CO₂, CO, NO₂, угљоводоници, чађ.

Оцјена постојећег стања локације са становишта заштите животне средине

За потребе предметног документа дана 15.04. 2024. год. извршена су следећа индикативна мјерења:

- Мјерење буке
- Индикативно мјерење квалитета ваздуха

Мјерење буке

Истраживања из домена животне средине код експлоатације објеката овакве намјене, недвосмислено показује да и бука представља један од могућих утицаја на околни простор.

Емисија прекограничне буке из објекта и предметног простора, очекује се у току рада основних и помоћних уређаја приликом извођења уобичајених активности карактеристичних за овакве објекте.

Међутим, обзиром на локацију предметног објекта, и природу активности које ће се вршити у радном простору, бука која се ствара значајно може утицати само на услове радне средине, а њен утицај на ближу околину се не очекује у недозвољеној мјери, па сходно наведеном, не предлажу се додатне мјере заштите животне средине од буке.

Мјерења су извршена у складу са Правилником о граничним вриједностима интензитета буке („Службени гласник Републике Српске“ бр. 2/23).

Табела бр.1: Граничне вриједности индикатора буке на отвореном и у затвореном простору приказане за дан, вече, ноћ и дан – вече – ноћ.

Зона	Намјена простора	Највиши допуштени мјеродавни ниво буке			
		L _{day}	L _{evening}	L _{night}	L _{den}
1	Подручја намјењена за одмор, лијечење и опоравак, тиха подручја изван насељеног подручја, укључујући и све категорије заштићених подручја у Републици Српској (национални парк, строги резерват природе, посебни резерват природе, споменик природе, заштићено станиште, заштићени природни пејзаж, заштићени културни пејзаж, парк природе, парк шума, објекат обликоване природе и споменик парковске архитектуре)	50	45	40	50
2	Искључиво стамбена подручја или тиха подручја унутар насељених подручја (предшколске и школске зоне)	55	55	40	56

3	Подручја мјешовите намјене, односно подручја већински стамбене намјене	55	55	45	57
4	Подручја мјешовите намјене, односно подручја већински пословне намјене (пословно – стамбена подручја, трговачко – стамбена подручја) и подручја непосредно уз магистралне и главне градске саобраћајнице	65	65	50	66
5	Подручја искључиво занатске, услужно – трговачке, спортско – рекреационе и угоститељско – туристичке намјене	65	65	55	67
6	Индустријска, складишна и сервисна подручја и транспортни терминали	На граници ове зоне бука не смије прелазити граничну вриједност у зони са којом се граничи			

Зоне **намјене** простора из Табеле одређују се на темељу докумената просторног уређења и Закона о заштити природе („Службени гласник Републике Српске“ бр. 20/14).

Мјерења су урађена на висини 1.60 м од нивоа терена, на удаљености најмање 3 м, од препрека које рефлектују буку на мјестима која се налазе на улазу на предметну парцелу. Измјерене вриједности нивоа **буке** су дате у табели испод.

Табела бр.2: Измјерене вриједности нивоа буке у животној средини

Мјерна мјеста	Граничне вриједности буке	Измјерена бука дБ	Мјерна јединица
ММ 1 - на улазу у шталу	57	41,7	дБ
ММ 2 - на улазу у круг фарме	57	41,0	дБ

Мјерење нивоа буке је извршено помоћу инструмента *Лутрон СЛ - 4012, Соунд Левел Метер*.

Коментар добијених резултата:

Према Правилнику о граничним вриједностима интензитета буке („Службени гласник Републике Српске“ бр. 2/23) највиши допуштени мјеродавни ниво буке за зону 3. Подручја мјешовите намјене, односно подручја већински стамбене намјене износи 57 дБ, те се закључује да ниво буке, према поменутом Правилнику, не прелази максимално дозвољени ниво.

Индикативно мјерење квалитета ваздуха

Ваздух је први медијум на који све емисије имају директан утицај. Загађење ваздуха настаје кад концентрација одређених загађујућих материја (полутаната) достигне величине које узрокују његову токсичност, тј. почиње штетно дјеловати на здравље људи и биљни и животињски свијет. Загађивање ваздуха врши се емисијом штетних гасовитих и чврстих материја, које настају најчешће као резултат људске дјелатности, али и емисијом из природних извора.

Мјере за спрјечавање или смањење утицаја квалитета ваздуха на животну средину у Републици Српској су регулисане **Уредбом о вриједностима квалитета ваздуха** („Службени гласник Републике Српске“ бр. 124/12) која прописује граничне вриједности, толерантне вриједности и границу толеранције за заштиту здравља људи од загађујућих материја у ваздуху.

Табела бр.3: Граничне вриједности, толерантне вриједности и граница толеранције за заштиту здравља људи за сумпор-диоксид, азот-диоксид, суспендоване честице (ПМ₁₀), приземни озон и угљен-моноксид

Период узимања средње вриједности мјерења	Гранична вриједност	Граница толеранције	Толерантна вриједност
Сумпор - диоксид (SO₂)			
Један сат	350 µг/м ³	150 µг/м ³	500 µг/м ³
Један дан	125 µг/м ³	-	125 µг/м ³
Азот - диоксид (NO₂)			
Један сат	150 µг/м ³	75 µг/м ³	225 µг/м ³
Један дан	85 µг/м ³	40 µг/м ³	125 µг/м ³
Суспендоване честице PM₁₀			
Један дан	50 µг/м ³	25 µг/м ³	75 µг/м ³
Угљен - моноксид (CO)			
Макс. дневна осмочасовна средња вриједност	10 мг/м ³	6 мг/м ³	16 мг/м ³
Један дан	5 мг/м ³	5 мг/м ³	10 мг/м ³

Дана 15.04.2024 год. извршена су индикативна мјерења квалитета ваздуха од стране овлаштених лица УНИС Института за екологију, заштиту на раду и заштиту од пожара.

За мјерна мјеста је одабран простор који припада предметној парцели. Избор мјерног мјеста је дефинисан као адекватан за детектовање загађујућих материја (погодна ружа ветрова и сл.). Мјерење квалитета ваздуха извршено је на два мјерна мјеста – на улазу у предметну парцелу и лијево од предметне парцеле према најближем стамбеном објекту.

Методe индикативног испитивања су у сагласности са релевантном Уредбом о вриједностима квалитета ваздуха („Службени гласник Републике Српске“ бр. 124/12). Мјерење параметара показатеља квалитета ваздуха CO, CO₂, NO₂ извршено је помоћу уређаја *и Brid МН6*, а мјерење ПМ₁₀ помоћу уређаја *Тротец РС 220*.

У наредној табели дати су резултати анализе индикативног квалитета ваздуха и граничне вриједности за измјерене параметре које су одређене Уредбом о вриједностима квалитета ваздуха („Службени гласник Републике Српске“ бр. 124/12).

Табела бр.4: Преглед граничних и измјерених индикативних вриједности квалитета ваздуха на локацији

Полутан т	Мјерно мјесто 1	Мјерно мјесто 2	Гранична вриједнос т ($\mu\text{г}/\text{м}^3$)	Јединица мјере
SO ₂	8,0	7,5	350	($\mu\text{г}/\text{м}^3$)
PM ₁₀	36,4	30,6	50	($\mu\text{г}/\text{м}^3$)
NO ₂	21,5	18,7	150	($\mu\text{г}/\text{м}^3$)
CO	0,3	0,3	10	($\text{мг}/\text{м}^3$)

Коментар резултата мјерења:

На основу добијених резултата можемо закључити да се концентрација измјерених индикативних параметара квалитета ваздуха на предметној локацији налази доста испод максималних граничних вриједности према Уредби о вриједностима квалитета ваздуха („Службени гласник Републике Српске“ бр. 124/12).

Квалитет површинских и подземних вода

Према еколошком квалитету вода који се мора одржавати или постићи увођењем превентивних мјера и најбољих економски доступних технологија све површинске и подземне воде у Републици Српској су категорисане на основу Уредби о категоризацији водотока ("Службени гласник Републике Српске" број: 42/01). Уредбом о класификацији и категоризацији водотока дефинисани су критеријуми за класификацију и начин класификације површинских и подземних вода.

Вода као ресурс се вреднује: количином, квалитетом и положајем. Због значаја воде и њеног вишенамјенског кориштења она ужива посебну заштиту и користи се на начин прописан законом. Под квалитетом воде се подразумијева стање водног система, изражено преко физичко - хемијских, хемијских и биолошких показатеља, како воде тако и седимента.

Санитарно-фекалне отпадне воде испуштају се у водонепропусну септичку јаму на локацији рада, у складу са Правилником о третману и одводњи отпадних вода за подручја градова и насеља гдје нема јавне канализације ("Службени гласник Републике Српске" бр. 68/01).

Промјене квалитета подземних вода се не очекују, осим у случају неадекватног збрињавања отпада.

У току израде овог документа нису вршена испитивања садржаја штетних и отпадних материја у земљишту обзиром да се у самом процесу производње не појављују значајне количине отпада.

Отпад настао радом пословног објекта, као комунални отпад, одлаже се у типске посуде за одлагање смећа-канте или вреће, у количини од 2x120 l или 3x70 l.

Комунални отпад настао на предметној локацији, предузеће Комунално предузећа ЈКП „Шипово“ ад. Шипово, одвози на локалну комуналну депонију.

2) ОПИС ПРИРОДЕ И КОЛИЧИНЕ ПРЕДВИЂЕНЕ ЕМИСИЈЕ ИЗ ПОСТРОЈЕЊА У СВЕ ДИЈЕЛОВЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ (ВАЗДУХ, ВОДА И ЗЕМЉИШТЕ), ОДНОСНО ПРИКАЗ ВРСТЕ И КОЛИЧИНЕ ИСПУШТЕНИХ ГАСОВА, ВОДЕ И ДРУГИХ ОТПАДНИХ МАТЕРИЈАЛА, ПО ТЕХНОЛОШКИМ ЦЈЕЛИНАМА, УКЉУЧУЈУЋИ ЕМИСИЈЕ У ВАЗДУХ, ИСПУШТАЊЕ У ВОДУ И ЗЕМЉИШТЕ, БУКУ, ВИБРАЦИЈЕ, СВЈЕТЛОСТ, ТОПЛОТУ И ЗРАЧЕЊЕ (ЈОНИЗУЈУЋА И НЕЈОНИЗУЈУЋА), КАО И ИДЕНТИФИКАЦИЈУ ЗНАЧАЈНИХ УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ И ЖИВИ СВИЈЕТ У ЦЈЕЛИНИ, КАО И ЗДРАВЉЕ ЉУДИ ЗА ВРИЈЕМЕ ИЗГРАДЊЕ, РЕДОВНОГ РАДА ПОСТРОЈЕЊА ИЛИ ОБАВЉАЊА АКТИВНОСТИ

Под појмом „емисија” подразумјева се директно или индиректно испуштање супстанци, отпадних вода, топлоте, мириса или буке, које производи један или више извора загађења, у ваздух, воду или земљиште. Са предметне локације јављаће се:

- емисије са локације током изградње постројења и
- емисије на локацији током редовног рада постројења или обављања активности.

Емисије из предметног постројења се могу класификовати на сљедећи начин:

- ✓ емисија у ваздух;
- ✓ емисија у водна тијела;
- ✓ емисија у земљиште;
- ✓ емисија буке и
- ✓ емисија отпада.

Емисије на локацији током редовног рада постројења или обављања активности

Основни извори емисија и мјеста настанка загађења из пословног објекта су:

- ✓ технолошка опрема;
- ✓ систем за вентилацију објеката;
- ✓ технолошка санитарна и фекална канализација;
- ✓ отпад који се јавља у процесу рада производних објеката.

Емисија у ваздух

У току рада предметних објеката може доћи до загађивања атмосфере од продуката сагоријевања моторних возила која долазе на манипулативни плато предметне локације. Као потенцијални загађивачи атмосфере могу се јавити и отпадни продукти интензивних метаболичких процеса код крава у виду гасовите фазе. Такође, може доћи до загађења ваздуха од рада котловнице, односно емисије гасова из димњака котловнице.

Загађивање атмосфере од продуката сагоријевања моторних возила која долазе на манипулативни плато пословног објекта, може доћи услед лошег сагорјевања погонских мотора и лошег квалитета горива у моторним возилима, у виду емисије CO, CO₂, SO₂, SO₃, NO, NO₂, NO₃, NH₄ и других гасова који загађују ваздух.

На предметној локацији се не очекује велик интензитет саобраћаја, што значи да се очекује и минимална емисија штетних гасова из погонских мотора моторних возила.

За вријеме прозривања фарме долази до емисије у атмосферу угљен диоксида (CO₂) и водене паре, те прашине и амонијака (NH₃).

Прашина се састоји од ситних честица хране и паперја. Ти производи се путем вентилације емитују у околну атмосферу, али у врло ниским концентрацијама, те не могу штетно утицати на атмосферу, а исто тако и на биосферу, укључивши и пољопривредну дјелатност односно пољопривредне производе.

Сам процес рада фарме захтјева употребу система за вентилацију простора, гдје, приликом прозиривања, долази до емисија прашине и амонијака у атмосферу те, угљен диоксида и водене паре насталих издишањем крава. Примјењеним системом вентилације, одржава се оптимална влага у објекту, која спрјечава настајање прашине.

Разградња говеђег ђубра настају различити гасови (амонијак, сумпороводик и др.). Ти гасови имају неугодне мирисе, а могу изазвати и оштећења код људи и животиња који су им дуго изложени. Неудобни мириси настали разградњом ђубра се шире. Појава неугодних мириса је присутна нарочито за вријеме љетних мјесеци и приликом чишћења фарме, чији интензитет зависи од процеса микробиолошке разградње органске материје и временских прилика.

Локација на којој се налазе предметни објекти је погодна, јер у ближој околини нема густо насељених стамбених објеката тако да је негативан ефекат ових појава умањен.

Котло мањег капацитета који је инсталиран на предметној фарми користиће се за загријавање пословног објекта управе на локацији. Као енергент ће се користити дрво, чијим сагорјевањем настаје CO₂ и водена пара, који се воде кроз димњак и испуштају у атмосферу.

Емисије у водна тијела

До утицаја на воде може доћи у случају: неодговарајућег управљања са говеђим ђубривом, неконтролисано одвођење санитарних и фекалних отпадних вода, технолошких отпадних вода из објеката, атмосферских отпадних вода са манипулативних површина, као и неконтролисано истицање воде из септичке јаме и процједних вода са површине намјењене за сапирање говеђег ђубрива.

Такође, неправилно извођења чишћења, односно санитација фарме крава прије увођења новог турнуса, као и неконтролисано одбацивања продукваног комуналног отпада, органског, опасног и неопасног отпада, такође може утицати на воде.

На наведеном подручју не постоји изграђена јавна канализациона мрежа. Атмосферске отпадне воде са кровних површина, као незагађене, одводиће се ван локације и испуштати у природни реципијент не мијешајући се са технолошким отпадним водама и отпадним водама са манипулативних површина.

Атмосферске отпадне воде са манипулативних површина прије испуштања у крајњи реципијент одводиће се у сепараторе уља и масти (таложник) ради пречишћавања. Након одговарајућег третмана и пречишћавања отпадне воде ће се испуштати на околни терен, односно у природни реципијент. Технолошке отпадне воде настале током прања објеката на крају производног циклуса одводиће се у водонепропусну бетонску осечну јаму.

Осечна јама мора бити водонепропусна (хоризонтално и вертикално изолована од вањских утицаја) и наткривена како не би долазило до натапања ђубрива атмосферицијама и стварања процједа.

Правилним одвођењем насталих отпадних вода, редовним одржавањем осечне јаме, сепатора уља и масти, септичке јаме, сабирних канала и сливника на манипулативном платоу, као и правилним сакупљањем и збрињавањем насталог отпада спрјечиће се загађивање водних тијела.

Само пречишћене отпадне воде смију се упустити у крајњи реципијент у складу са граничним вриједностима прописаним Правилником о условима испуштања отпадних вода у површинске воде („Службени гласник Републике Српске“, број 44/01).

Емисије у земљиште

Код земљишта као основног природног елемента, посебно треба истаћи да земљиште као сложени еколошки систем реагује на врло мале промјене, у ком смислу долази и до деградације његових основних карактеристика.

Посебна чињеница нам намеће обавезу да се за сваки конкретан случај истражи број могућих утицаја, који се могу систематизовати у двије основне групе:

- загађења земљишта и
- деградација земљишта.

До загађења и деградације земљишта, на локацији може доћи и усљед неправилног третмана са отпадом који ће се продуковати у току рада предметних објеката.

Кориштење насталог говеђег ђубрива на непрописан начин утицало би на прекомјерно онечишћење земљишта, а посредно и подземних вода. Такође, загађивање земљишта може настати и усљед неконтролисаног цурења технолошких отпадних вода насталих приликом прања објеката и санитарних и фекалних отпадних вода.

До загађења и деградације земљишта може доћи и од мијешаног комуналног отпада који настаје као посљедица боравка радника на фарми.

Редовним одржавањем сепаратора уља и масти, септичке јаме, сабирних канала и сливника на манипулативном платоу, као и правилним сакупљањем и збрињавањем насталог отпада спријечиће се загађивање земљишта.

Емисија буке

Бука која настаје на предметној локацији може потицати од: динамике возила која ће долазити на предметну локацију, од држања крава, као извора буке у затвореним просторима, рада система вентилације - уграђених аксијалних вентилатор, рада агрегата.

Бука утиче на човјека физички, психички и социјално, па тако може изазвати: оштећење слуха, сметње при комуникацији, узнемиравање, умор и слабији рад. Не очекује се значајан утицај буке која ће настајати на локацији на животну средину, из сљедећих разлога:

- релативно је мала динамика долазака и одлазака возила на локацију фарме (возила радника на фарми, повремено возила ветеринарске службе, возила службе за одвоз отпада анималног поријекла, те возила служби за одвоз осталих врста отпада, возила за допрему хране, возила за довоз крава);
- држање крава, као извора буке у затвореним просторима ,
- систем вентилације – исправни вентилатори са минималном буком у раду,
- агрегата који ће се ријетко укључивати (само у случају прекида струје из НН мреже).

Појачани ниво буке очекује се само у случају кварова вентилатора-истрошени лежајеви и током довоза крава на предметну локацију на почетку турнуса и одвоза истих на клање на крају турнуса, али због смјештаја (локације) фарме, за очекивати је да бука неће прелазити дозвољене нивое исте у животnoj средини.

Емисија отпада

Настајање отпада везано је за сам процес рада предметних објеката. Отпад који се јавља на предметној локацији, можемо раздвојити на:

- органски отпад (угинула животиња, отпад од хране и говеђе ђубриво које се јавља при изђубравању објеката);
- опасан отпад од лијечења и превенције музних крава, употребљени апсорбенс или замашћене крпе у случају исцуривања уља из агрегата, амбалажа која садржи остатке опасаног отпада);
- амбалажни отпад;
- мијешани комунални отпад - кућни, комерцијални и неопасан отпад из објекта;
- садржај из сепаратора уља и масти и муљ из септичке јаме.

Из планираног предметног објекта, према опису послова који се врше у њему, у складу са Правилником о категоријама, испитивању и класификацији отпада („Службени гласник Републике Српске”, број 19/15, 79/18), могу се очекивати сљедеће врсте отпада:

Табела - Категорије отпада које ће се јављати на предметној локацији

ШИФРА	НАЗИВ
02 01 01	Муљеви од прања и чишћења
02 01 02	Отпадна животињска ткива
02 03 04	Материјали неподобни за јело или обраду
02 01 06	Животињски фецес, урин и ђубриво (укључујући и отпадну сламу), течни отпад, сакупљен одвојено и третиран ван мјеста настајања
15 01 01	Папирна и картонска амбалажа
15 01 02	Пластична амбалажа
15 02 02*	Апсорбенти, филтерски материјали (укључујући филтере за уље који нису другачије спецификовани), крпе за брисање, заштитна одјећа, који су контаминирани опасним супстанцама
18 02 03	Отпади чије сакупљање и одлагање не подлијеже посебним захтјевима
20 03 01	Мијешани комунални отпад
20 03 04	Муљеви од септичких јама

НАПОМЕНА: Врсте отпада означене звјездицом (*) означавају врсте опасног отпада који морају збрињавати овлаштена предузећа за збрињавање опасног отпада

Органски отпад настаје приликом редовног чишћења објеката, док су краве у фарми нужно је редовно уклањати лешине, расуту храну и говеђе ђубриво. Велика количина органског отпада настаје и током чишћења објеката након турнуса.

Пошто посједује властито земљиште говеђе ђубриво се извози на исто ради гњојења. Као отпад на фарми музних крава јављају се угинуле краве.

Лешеве угинулих животиња могу представљати опасност по животну средину као и извор заразе, стога се одлагање евентуално угинулих животиња мора обављати уз сарадњу са санитарним и ветеринарским службама. Сав анимални отпад ће се збрињавати уз сарадњу са комуналним предузећем, а обавеза власника је привремено ускладиштавање у специјалној посуди до тренутка преузимања од стране поменутог предузећа.

Опасан отпад је отпад који, по свом поријеклу, саставу или концентрацији опасних материја може проузроковати опасност по животну средину и здравље људи и има најмање једну од опасних карактеристика утврђених посебним прописима, укључујући и амбалажу у коју је опасан отпад био или **јесте** улакован.

Медицински отпад који настаје од лијечења и превенције болести збрињаваће се у договору са ветеринарском службом. Ветеринар ће сву употребљену опрему - лијекове, вакцине и сл. односити са **собом** и збрињава у складу са прописима. Инвеститор треба склопити уговор о пружању ветеринарских услуга са надлежном ветеринарском станицом.

За **збрињавање** опасног отпада (садржај из сепаратора уља и масти, употребљени апсорбенс или **замашћене** крпе у случају исцуривања уља из агрегата), Инвеститор треба склопити уговор са **овлашћеним** предузећем или организацијом за збрињавање ове врсте отпада.

Комунални отпад из предметног објекта је неопасан отпад, састава сличан отпаду из домаћинства. Сав чврсти комунални отпад сакупљаће се у контејнеру, који ће се налазити на предметној локацији. За одвоз **комуналног** отпада фарма има уговор са локалним комуналним предузећем, а **пражњење** осечне **јаме** **јаме** врши се сопственом цистерном за осеку.

Напомена:

У току редовног рада постројења или обављања активности не очекују се емисије свјетлости, топлоте и зрачења (јонизујуће и нејонизујуће) у животну средину.

Идентификација значајних утицаја на животну средину и живи свијет у цијелини

Могући утицаји постројења на флору и фауну

Имајући у виду чињеницу, да на предметном земљишту, сусједним парцелама и у непосредном окружењу нема изграђених објеката, не могу се очекивати значајнији утицаји предметног постројења на флору и фауну током експлоатације.

Могући утицај постројења на здравље становништва

Обзиром да се најближи индивидуални стамбени објекти, који су лоцирани у оквиру села, на удаљености од 300 м од предметне локације, не очекује се значајан утицај на становништво, кад су у питању емисије из истог.

Могући утицаји на околину по престанку рада или након затварања предузећа

Током уклањања објеката постројења, могу се јавити негативни утицаји на околину услјед рушења тврдо грађених објеката. Такође ће се јавити и отпад настао као посљедица рушења. Непоступање с тим отпадом на начин предвиђен законским прописима довело би до негативних утицаја на околину.

д) ОПИС ПРЕДЛОЖЕНИХ МЈЕРА, ТЕХНОЛОГИЈА И ДР. ТЕХНИКА ЗА СПРЈЕЧАВАЊЕ, СМАЊИВАЊЕ, УБЛАЖАВАЊЕ ИЛИ САНАЦИЈУ ШТЕТНИХ УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ, ПРОПИСАНЕ ОВИМ ЗАКОНОМ И ДРУГИМ ПРОПИСИМА, ТРЕТМАН И УПРАВЉАЊЕ ОТПАДОМ И УПРАВЉАЊЕ НУС ПРОИЗВОДИМА КАО И МЈЕРЕ У СЛУЧАЈУ ИНЦИДЕНТНИХ СИТУАЦИЈА

На основу процјене угрожености земље, ваздуха и околних водених ресурса, имајући првенствено у виду локацију објекта, његову намјену, физичко-хемијске особине материјала са којима се манипулише у објекту, те могућности инцидентних ситуација, потребно је предвидјети максимално

могуће мјере заштите природне средине у непосредној околини. Инвеститор је дужан да током рада и престанка рада наведеног постројења, а у складу са Доказима, примијени мјере ублажавања негативних утицаја на животну средину и мониторинг емисија, а посебно мјере које слиједе.

Мјере заштите животне средине

Инвеститор је дужан да током рада и престанка рада предметне фарме, испуни опште услове заштите животне средине, на начин тако да:

- Улазак на фарму мора бити под надзором, особама које нису запослене на фарми максимално редуковаи.
- Забрањено је држање више од једне врсте животиња унутар истог објекта на фарми.
- Пажљиво руковати храном и квасити манипулативни плато водом у сушном период ради заштите од прашине при манипулацији са храном и прашине од транспортних возила.
- Користити аутоматски систем храњења, оклопљене додаваче хране и системе доставе ради спречавања подизања прашине од хране.
- Силосе за храну користити на начин да се храна не расипа и да тако не мами птице и глодаре.
- Отвори за вентилацију на објектима фарме морају имати гумене заптиваче и квалитетну заптивенст.
- Инвеститор је дужан проводити сталан хигијенски и здравствени ветеринарски надзор како не би дошло до појаве болести које су преносиве на људе (зоонозе).
- Редовно проводити дезинфекцију, дезинсекцију и дератизацију објекта.
- За прање се може користити вода која не задовољава стандарде воде за пиће.
- Извршити чишћење производног објекта по завршетку турнуса и изношење ђубрива на властите парцеле или испоручити другим лицима ради кориштења у ђубрењу пољопривредних површина.
- Редовно вршити отпремање стајњака на пољопривредно земљиште. Његово растурање по земљишту обављати по хладном времену и без вјетрова, и одмах га заоравати.
- Користити уређаје и опрему које не емитују повећани ниво буке и звучном изолацијом извора буке или објекта спријечити њено ширење у животну средину.
- Изградити ограду и формирати зелени појас по граници предметне парцеле, у циљу спречавања ширења непријатних мириса; као и на слободним површинама.

Мјере превенције за свођење употребе сировине, воде и енергије на минимум:

- Приликом набавке опреме за рад вршити одабир опреме којом ће се осигурати: оптимална потрошња сировина и енергије, минималан ниво емисија и правилан рад и одржавање.
- Вршити редован ремонт и одржавање опреме на локацији.
- Редовно контролисати и одржавати систем за напајање и храњење с циљем смањења просипања воде и хране по производном објекту.
- Електричне инсталације у објекту редовно контролисати, а за агрегат на нафту обезбиједити довољне количине резервног горива.
- У производним објектима смањити потрошњу енергије кориштењем природне вентилације гдје је то могуће, избјегавати застоје у вентилацијском систему честим инспекцијама и чишћењем цијеви и вентилатора; користити свјетилке и другу расвјету које троше мало енергије.
- Вршити редовну вакцинацију и превенцију болести с циљем одржавања оптималног здравственог стања производне цјелине.
- Сваки случај угинућа или појаве болести неопходно је пријавити ветеринарској служби.
- Кооперанти, као и друга службена лица која улазе у објекат (ветеринар, технолог, механичар и сл.), при уласку у објекат морају прелазити преко дезобаријере. прати руке у дезинфицијенсу,

скинути спољну одјећу и обућу и обући посебну радну одјећу, која служи само за рад у производном дијелу објекта,

- Приступ кругу објекта фарме кока носиља треба забранити незапосленим особама
- Знакове забране истакнути на видљивим мјестима.

Мјере за смањење емисије током употребе постројења

Мјере смањења емисија у ваздух

- Користити технички исправне уређаје и опрему како би се смањиле емисије загађујућих материја у ваздух и спријечили инциденти.
- За довоз хране (сијена) и одвоз готових производа обезбиједити технички исправна транспортна средства која користе ниско сумпорна горива код којих је садржај сумпора испод 1%.
- Забранити рад мотора транспортних возила приликом утовара млијека, неопасног и опасног отпада или истовара сточне хране у кругу фарме, у циљу смањења емисије продуката сагорјевања из транспортних средстава.
- Емисије прашине приликом довоза хране, довоза и одвоза крава и млијека, свести на најмању могућу мјеру спроводећи сљедеће мјере: полијевање водом манипулативног простора, пажљиво манипулисање возилима, провјера исправности и заптивености система за пуњење и пражњење силоса за храну, провјера исправности филтера на одушној цијеви из силоса.
- Све манипулативне површине око објекта фарме прописно уредити (асфалтирати или бетонирати) и редовно их одржавати и чистити.
- За спречавање евентуалног подизања прашине и ширења изван предметне парцеле, односно њену елиминацију у кругу предузећа користе се различите методе, а у конкретном случају вршити редовно праће манипулативних површина и паркинга, нарочито у љетном периоду, да би се онемогућило прекомјерно стварање и дизање прашине.
- Осигурати квалитетну вентилацију која мора бити темељена на сљедећим принципима: извлачење штетних гасова из товилишта, увођење свјежег ваздуха, одржавање одговарајуће температуре простора за држање крава, без обзира на вањску температуру.
- Вршити сталну контролу и обезбједити одговарајуће микроклиматске услове у објекту за узгој крава обезбједиће да емисије непријатних мириса из објекта буде сведена на минимум.
- Уградити филтерски систем у вентилаторе како би се спријечило ширење микроорганизама и непријатних мириса у вањску средину. Смањење интензитета неугодних мириса (снижава концентрацију NH₃ и CO₂) може се постоћи посипањем зеолитског препарата по поду фарме.
- Провести мјерење емисије амонијака, на одабраној локацији према најближим стамбеним објектима, у току рада фарме, узимајући у обзир ружу вјетрова, како би се оцјенио могући утицај фарме за узгој крава.
- Стално проводити хигијенски и здравствени надзор како не би дошло до појаве болести које су преносиве на људе (зоонозе).
- По завршеном турнусу извршити дезинфекцију, дезинсекцију и дератизацију објекта. Као дезинфекциона средства користити искључиво средство са дозвољене листе хемикалија, набављена од овлашћене институције за производњу и промет истих.
- Обезбиједити надзор над правилном манипулацијом говеђим ђубривом приликом његовог транспорта, односно превоз вршити намјенским цистернама у циљу спречавања ширења емисија непријатног мириса у ваздух.
- У циљу смањења емисије непријатних мириса у ваздух, ђубрење вршити током повољних временских прилика на пољопривредним површинама када спушта се ниво неугодног мириса на мјеру прихватљивију за околину. Односно, најбољи временски услови владају кад се ваздух мијеша високо изнад тла, тј. кад су типични сунчани и вјетровити дани с облачним и вјетровитим ноћима.

Мјере смњења негативног утицаја на воде

- **Атмосферске отпадне воде са кровних површина**, као незагађене, одводити се ван локације и испуштати у природни реципијент не мијешајући се са технолошким отпадним водама и отпадним водама са манипулативних површина.
- **Атмосферске отпадне воде са асфалтираних манипулативних површина** прије испуштања у крајњи реципијент одводити до сепаратора уља и масти (таложник) ради пречишћавања. Након одговарајућег третмана и пречишћавања отпадне воде испуштати на околни терен, односно у природни реципијент.
- **Одржавати систем за прикупљање атмосферских вода са манипулативних површина** око предметног објекта.
- **Санитарне и фекалне отпадне воде из пословног објекта одводити фекалном канализационом мрежом** у постојећу непреливну септичку јаму, која по конструкцији мора одговарати захтјевима Правилника о третману и одводњи отпадних вода за подручје градова и насеља гдје нема јавне канализације („Службени гласник Републике Српске“, број 68/01). Септичка јама треба да буде у складу са хигијенским принципима дво- или трокоморног типа за аеробну и анаеробну оксидацију/ путрефакцију са редовним пражњењем затвореног типа због потенцијалних епидемиолошких ризика у настанку обољења.
- **Отпадне онечишћене воде из објекта фарме (од прања објекта) на крају производног циклуса, одводити** у површину намјењену за складиштење говеђег ђубрива.
- **Управљање површинским и отпадним водама (нарочито са дезинфицијенсом)** вршити на законом прописан начин како би се спријечило загађење водотокова, подземних вода и изворишта воде за пиће.
- **Транспорт** садржаја из лагуне изводити тако да се искључи свака могућност просипања по саобраћајницама и манипулативном простору, а њен садржај одлагати на пољопривредно земљиште, што је еколошки прихватљиво рјешење.
- **Спријечити загађење подземних и површинских вода испирањем нитрата из стајњака његовим правилним складиштењем на водонепропусној подлози** као и правилном примјеном на пољопривредним површинама, а у складу са Нитратном директивом (Цоунцил Директиве 91/676/ЕЕЦ).
- **Строго се забрањује депоновање, одлагање и складиштење било које врсте отпадних материја на локацији и око ње у циљу превенције микробиолошке контаминације подземних вода или воде за пиће индивидуалних водоопскрбних објекта оближњих мјеста.**
- **Водити евиденцију о одржавању септичке јаме и осечне јаме (датум и вријеме чишћења, количина очишћеног садржаја, име, презиме и потпис одговорног лица за чишћење и име, презиме и потпис лица који је извршило чишћење).**
- **Ризик од загађења површинских и подземних вода спријечити предузимањем мјера у складу са Правилником о условима испуштања отпадних вода у површинске воде (“Службени гласник РС”, број 44/01).** Уколико експлоатацијом и функционисањем предметног објекта дође до промјене природног режима вода, а то проузрокује штете било каквог карактера инвеститор је обавезан да узроке уклони, а штету надокнади.
- **Корисник водопривредне дозволе је обавезан да доставља извјештаје о количинама искоришћене воде и заштите вода од загађења (ПВН-2 и ПВН-3 образац) како је то прописано Уредбом о начину, поступку и роковима обрачунавања и плаћања посебних водних накнада (“Службени гласник РС”, број 53/11) и Правилником о начину и методама одређивања степена загађености отпадних вода као основице за утврђивање водне накнаде (“Службени гласник РС”, број 79/11).**

- Изградити план чишћења, одржавања и дезинфекције, упознати извођаче и извршити обуку носица активности о строгим хигијенским принципима.
- Послове дезинфекције на фарми смију обављати само правне и/или физичке особе које посједују рјешење Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде.
- При провођењу здравствених и хигијенско - санитарних мјера на фарми користити само одобрена и дозвољена средства уз надзор надлежног ветеринарског уреда.
- У складу са Законом о ветеринарству („Службени гласник РС“, број 75/17), средства за дезинфекцију морају се користити на начин да не загађују околину.
- На улазу на предметну локацију фарме изградити пјешачку и колску дезо баријеру у складу са Правилником о заштити животиња за држање и условима које морају да испуњавају објекти за држање животиња („Службени гласник РС“, број 93/12).
- Садржај из дезобаријере повремено чистити и одлагати у септичку јаму.
- Вода која се користи за напајање крава треба одговарати одредбама Правилника о здравственој исправности воде намјењене људској потрошњи („Службени гласник Републике Српске“, број 88/17).

Мјере смањења негативног утицаја на земљиште

Све мјере прописане за смањења негативног утицаја на воде се односе и на земљиште. Поред тога потребно је придржавати се и сљедећих мјера:

- Имајући у виду да се приликом узгоја и боравка крава на фарми, приликом изђубривања настају велике количине говеђег ђубрива у течном стању, неопходно је да, корисник ђубрива направи План кориштења и примјене говеђег ђубрива који треба бити у складу с одредбама Нитратне директиве 91/676/ЕЕС, Анекс 3, с обзиром на максималну дозвољену количину аплицираног азота (N) животињског поријекла по хектару пољопривредне површине која износи 170 kg N/ha годишње. Изузетак је да се у прве четири године примјене може се аплицирати 2 10 kg N/ha годишње.
- Није допуштена примјена стајњака: на 100-200 м удаљености од водоцрпишта; на 25 м удаљености од бунара; на 20 м удаљености од језера; на 5 м удаљености од осталих водених токова; на нагнутим теренима гдје се сливају са површине; на нагнутим теренима уз водотокове, с нагибом већим од 10% на удаљености мањој од 10 м од водених токова.
- Такође, потребно је направити упуства за правилну примјену овог веома корисног отпада, нарочито у случајевима када се ова врста отпада даје трећим лицима за употребу на њиховим ораницама.
- У циљу смањења губитка азота испирањем и испаравањем не препоручује се ђубрење стајњаком на пољопривредним површинама у периоду од 1. маја до 1. септембра.
- Носилац захвата је дужан осигурати довољну површину пољопривредног земљишта за примјену произведеног говеђег ђубрива, а према Нитратне директиве 91/676/ЕЕС.
- Уколико носилац захвата нема довољних површина под пољопривредним културама, дужан је склопити уговоре с трећом страном која је у посједу пољопривредних површина о примјени говеђег ђубрива на тим површинама или осигурати продају/предају истог за друге дозвољене намјене.
- Имајући у виду да ће током узгоја крава настати већа количина говеђег ђубрива потребно је придржавати се основних принципа добре пољопривредне праксе у коришћењу истог („Службени гласник Републике Српске“, број 26/14).
- Пројектном документацијом, мора се предвидјети изградња одговарајуће површине довољне за складиштење говеђег ђубрива. Ова површина мора бити водонепропусна (хоризонтално и вертикално изолована од вањских утицаја) и наткривена како не би долазило до натапања ђубрива

атмосферилијама и стварања процједана. У исту ће се одводити и отпадне воде од прања објеката, на крају производног циклуса.

• Уколико Инвеститор неће сам користити говеђе ђубриво на пољопривредне површине, обавезан је упознати своје уговорне партнере са наведеним препорукама о правилној употреби говеђег ђубрива на пољопривредним површинама.

Главне препоруке су:

- Препоручује се примјена говеђег ђубрива на пољопривредне површине неком од уобичајених агротехничких метода (плитко љетно орање - тзв. прашење стрњишта, конвенционално орање, дрљање и тањирање);

• На одговарајућим мјестима потребно је поставити контејнере затвореног типа за прикупљање комуналног отпада.

• Редовно одржавати и чистити септичку јаму.

Мјере заштите од буке и вибрације

• У циљу спречавања повишених нивоа буке редовно одржавати радну опрему, вентилациони и климатизациони систем у објекту фарме.

• Уређаји односно постројења која емитују буку морају бити атестирани, односно морају бити конструисани или изоловани, тако да у спољну средину не емитују буку преко дозвољеног нивоа.

• Објекат у којем је смјештен агрегат држати затворен због звучне изолације.

• Поштовати предвиђено радно вријеме довоза потребних помоћних материјала и сировина. Јави ли се потреба за радом током ноћног периода морају се предузети додатне мјере за смањење емисије буке у животну средину.

• У случају повећаног нивоа буке и утицаја на околну средину, те утицаја на најближе стамбене објекте, потребно је формирати зелени појас од високе вегетације и тиме ублажити негативан утицај.

• Редовно проводити мониторинг нивоа укупне буке из процеса рада предметног објекта на животну средину и најближе стамбене објекте.

Мјере за спречавање/смањење настанка отпада уз мјере управљања отпадом

• Направити план управљања отпадом за предметно постројење у складу са чланом 22. Закона о управљању отпадом („Сл. гласник РС“, број 111/13, 106/15, 16/18, 70/20), усклађен са технолошким процесом рада.

• Одговорно лице на предметној фарми треба да спроводи План управљања отпадом и води евиденцију о врстама, количини, мјесту настанка и третману отпада.

• Отпад који ће настајати на локацији (комунални, органски, опасан и неопасан), прикупљати и раздвајати на мјесту настанка, а опасни отпад одлагати у намјенске контејнере и посуде за опасни отпад, у складу са Планом управљања отпадом и Правилником о категоријама, испитивању и класификацији отпада ("Сл. гласник Републике Српске", број 19/15, 79/18).

• Спријечити неконтролисано расипање отпада на локацији.

• Набавити намјенске, водонепропусне контејнере и посуде за збрињавање комуналног, опасног, неопасног и органског отпада и исте поставити на локацију уређену за безбједно привремено одлагање, заштићену од атмосферских утицаја.

• Контејнери - канте за складиштење отпада морају јасно бити означени типом и нивоом опасности отпада.

• За сакупљање амбалажног отпада (папира, картона, најлона,...) обезбиједити посебне контејнере за одлагање до коначног збрињавања.

- Улучају угинућа животиња исте је потребно прописно збрињавати. То подразумева да је Инвеститор дужан све болесне и угинуле животиње држати у затвореном контејнеру, до њиховог отпремења. Одвоз угинулих животиња потребно је да одвози овлаштена институција за ту дјелатност према Уговору са Инвеститором.
- Нсилац захвата треба водити бригу о управљању отпадом са животињским лешинама и отпадом животињског поријекла, отпад кључног броја 02 01 02 - отпад животињског ткива, што је прописан Законом о ветеринарству („Службени гласник РС“, број 75/17), што је у складу с Директивом 90/667/ЕЕС о ветеринарским условима за одлагање и поступање с отпадом животињског поријекла. Сав животињски отпад произведен у властитом објекту треба предати сакупљачу животињског (органиског) отпада којем су повјерени послови скупљања на одређеном епизоотискошном подручју. Потребно је од стране надлежне ветеринарске службе утврдити узрок угинућа.
- Отпад од ветеринарске превенције и третмана крава, те дезинфекције објеката збрињавати са овлашћеном институцијом за збрињавање опасног отпада, са којом је потребно склопити уговор. До преузимања, ову врсту отпада привремено одлагати у посебне контејнере са поклопцем.
- Забањује се оснивање сточног гробља у кругу фарме или изван ње, а болесне и на болест сумњиве животиње на вријеме издвојити и поступати по препорукама ветеринара.
- У недостатку властитих пољопривредних површина, склопити уговор са партнерима (локални пољопривредни произвођачи, предузећа), која ће узимати говеђе ђубриво (органиски отпад) са фарме и користити га на властитим површинама. Инвеститор има обавезу да упозна уговорне partnere са одредбама Нитратне директиве 91/676/ЕЕС, Анекс 3, у вези начина аплицирања говеђег ђубрива на пољопривредне површине.
- Водонепропусну бетонску јаму за прихват говеђег ђубрива и отпадних вода (из процеса прања подва фарме) редовно празнити након сваког производног циклуса. Инвеститор је дужан вршити визуелну контролу физичког стања јаме и њене попуњености, с циљем спречавања исцуривања отпадних вода у земљиште.
- Талог из септичке јаме, сепаратора уља и масати редовно чистити у сарадњи са институцијом овлашћеном за збрињавање ове врсте отпада, у складу са склопљеним уговором.
- Закључити уговоре са овлашћеним правним лицима за одвоз и збрињавање комуналног, опасног, неопасног и органиског отпада класификованог по Правилнику о категоријама, испитивању и класификацији отпада ("Службени гласник Републике Српске", број 19/15, 79/18). Редовно продужавати закључене уговоре са овлашћеним институцијама.

Мјере заштите за спречавање/смањивање штетних утицаја на флору и фауну

- Спријечити свако загађивање земљишта, подземних и површинских вода које се може негативно одражавати на фауну анализираним подручја.
- Изградити ограду око предметне локације којом ће бити спријечен неконтролисан приступ животиња објекту фарме са циљем спријечавања евентуалне епидемије разних болести.
- Спровести мјере рекултивације и хортикултурног уређења терена око фарме.
- Евентуално хортикултурно уређење локација извести као слободно, непарковско уз употребу искључиво аутохтоне флоре и исто уредно одржавати.
- Редовно спроводити дезинфекцију, дезинсекцију и дератизацију локације како би се спријечило неконтролисано множење животиња које могу бити потенцијални преносници заразних болести.

Мјере спречавање/смањивање штетних утицаја на становништво

- Организовати рад фарме у строго хигијенско-санитарном режиму у циљу минимизације утицаја на здравље радника, околног становништва и ресурса животне средине.

- Спријечити неконтролисано одлагање отпада, које је и додатни узрок нарушавања хигијенско-епидемиолошке ситуације ширих размјера.
- Пратити епидемиолошку ситуацију у току рада предметног објекта и у случају појаве болести извршити обавјештавање, а за раднике проводити превентивне прегледе и редовне периодичне прегледе услова радне средине.
- Инвеститор је дужан проводити мјере обавезне превентивне дезинфекције, дезинсекције и дератизације.
- Обезбиједити хигијенско-техничке мјере заштите радника, радну одјећу и друге мјере личне и колективне заштите радника.
- Извршити обавјештавање у складу са законским одредбама и надлежностима Министарства здравља и социјалне заштите Републике Српске уколико се изградњом објекта појави било који негативан утицај на здравље људи и животну средину.
- Када се ради о заштити здравља становништва потребно је слиједити Здравствену политику и стратегију заштите здравља у РС до 2010. године и препоруке Стратегије 5. за праћење и редукацију ризичних фактора животне и радне средине и јачање инфраструктуре и функцијеустанова за здравствену заштиту у поступку израде просторних и других планова, односно основа и друге инвестиционо - техничке документације ("Службени гласник РС", број 56/02) који су у вези са Националним акционим планом за здравље и животну средину.

Мјере у случају инцидентних ситуација

Овим мјерама се умањују посљедице већ изазване инцидентним ситуацијама. У принципу, оне обухваћају акције које још можемо предузети да би смањили активирање разорних потенцијала, односно смањили моћ разарања ослобођеног (активираног) потенцијала, те акције спречавања нежељених посљедица тог догађаја.

Мјере обухваћају:

- Добру комуникацију са ватрогасним службама, цивилном заштитом, службом хитне медицинске помоћи и полицијом;
- Узбунити ватрогасну службу: 123; Службу хитне медицинске службе: 124, Службу МУП-а: 121;
- Дјелотворно гашење пожара у зачетку, у сврху правовременог гашења и спречавања разарајућих пожара на објектима који пријете изворима опасности за околину, односно прелаз пожара на њих. Дјелотворно гашење развијених пожара на наведеним локалитетима пожарном професионалним и добровољним ватрогасним екипама, са којима треба успоставити сарадњу;
- Активирати властите и градске снаге на евакуацију и спашавање људи из микро и макро локације, код појаве снажног угрожавања;
- Активирати узбуњивање снага цивилне заштите, у сврху појачане приправности при изванредном догађају;
- Евакуисати особе из угроженог подручја, организовати спашавање озлијеђених особа у несрећи, уз пружање помоћи на одговарајући начин;
- Успоставити сарадњу са службом хитне медицинске помоћи имајући на уму да у случају пожара настаје угљен моноксид, угљен диоксид, оксиди азота и др. У сарадњи са службом хитне медицинске помоћи припремити упутство за давање прве помоћи;
- Спријечити свако излијевање нафтних деривата а у случају истог што је прије могуће зауставити. Мобилне преграде у сврху заштите простора се могу направити од пијеска, земље као и другог материјала за заштиту. Плитки контејнери (посуде) се могу користити при прикупљању било каквог производа (излива материјала) који је у току излијевања;

- У случају инцидента (еколошке несреће) – избијања пожара, неопходно је извршити мјерења квалитета ваздуха на локацији и измјерене вриједности загађујућих материја у ваздуху у животној средини треба упоредити са граничним вриједностима прописаним Уредбом о вриједностима квалитета ваздуха (“Службени гласник Републике Српске” број 124/12).

Усвајањем предложених мјера у погледу планова и техничких рјешења заштите животне средине, предметни инвеститор испуњава прописане услове у складу са Законом о заштити животне средине („Службени гласник Републике Српске“ број 71/12, 79/15, 70/20) Законом о заштити ваздуха („Службени гласник Републике Српске“ број 124/11) Законом о управљању отпадом („Службени гласник Републике Српске“ број 111/13, 106/15, 16/18, 70/20, 63/21 и 65/21) Законом о водама („Службени гласник Републике Српске“ број 50/06, 92/09, 121/12, 74/17) Законом о заштити природе („Службени гласник Републике Српске“ број 20/14) те другим законима који уређују област заштите животне средине и њиховим одговарајућим подзаконским актима.

Ради лакшег праћења предложених мјера за мониторинг производње, настанка отпада и емисија предлаже се као добра пракса вођење евиденције.

Основни циљ предложених мјера за смањење емисија које ће се јавити на парцели кроз емисију загађујућих супстанци, буке и отпада, јесте да се обезбиједи процес рада који не угрожава здравље људи, не представља сметњу за људе и околину који живе на тој локацији, флору и фауну, те материјална и културна добра. Имајући у виду локацију и процес рада те могућност инцидентних и акцидентних ситуација у оквиру ове анализе, уважавајући све спецификације саме локације у погледу елемената животне средине, дефинисане су максималне мјере заштите радне и животне средине.

ђ) ОПИС ОСТАЛИХ МЈЕРА РАДИ УСКЛАЂИВАЊА СА ОСНОВНИМ ОБАВЕЗАМА ОДГОВОРНОГ ЛИЦА, ПОСЕБНО МЈЕРА НАКОН ЗАТВАРАЊА ПОСТРОЈЕЊА КОЈЕ МОГУ УТИЦАТИ НА СПРЈЕЧАВАЊЕ ИЛИ СМАЊИВАЊЕ ШТЕТНИХ УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ

Предузетим мјерама, које су предмет ових Доказа о утицају на животну средину, Пољопривредно породично газдинство, у погледу планова и техничких рјешења заштите животне средине испуњава прописане услове у складу са Законом о заштити природе („Службени гласник Републике Српске”, број 20/14), Законом о заштити животне средине („Службени гласник РС”, број 71/12, 79/15, 70/20), Законом о заштити ваздуха („Службени гласник Републике Српске”, број 124/11, 46/17), Законом о управљању отпадом („Службени гласник Републике Српске”, број 111/13, 106/15, 16/18, 70/20) и Законом о водама („Службени гласник Републике Српске”, број број 50/06, 92/09, 121/12, 74/17), те одговарајућим подзаконским актима.

Одговорно лице у случају несреће је Пиљић Илија и он је дужан предузети све превентивне мјере неопходне за спречавање несрећа великих размјера и ограничити њихов утицај на људе и животну средину. Одговорно лице презентује предузете превентивне мјере надлежном органу или приликом инспекцијског прегледа.

У току рада производног објекта, у циљу свођења негативних утицаја у ближој и даљој околини на прописани ниво, неопходно је придржавати се свих наведених мјера заштите, са посебним освртом на сљедеће препоруке:

- ✓ Заштиту подземних вода и земљишта, од загађења неконтролисаним одлагањем чврстог отпада, ријешити одвајањем по врсти и правовременим одвожењем на, за то предвиђену, депонију.
- ✓ Пошто на предметној локацији не постоји изграђена јавна канализациона мрежа, заштита подземних вода земљишта од загађења фекалном, санитарном отпадном водом ријешити према условима датим Правилником о третману и одводњи отпадних вода за подручја градова и насеља гдје нема јавне канализације ("Службени гласник РС", број 68/01).
- ✓ У складу са пожарним оптерећењем објекта, извршити постављање одговарајућег броја противпожарних апарата.
- ✓ Код градње или доградње објеката, предвидјети одговарајућу изолацију од буке, па према томе бирати грађевинске материјале са што већом звучном изолацијом.
- ✓ Даљом изградњом објекта, касније и његовим функционисањем, не угрозити режим постојећих подземних и површинских вода.
- ✓ Стандардне машинске инсталације морају бити атестиране и испитане на пробни притисак и компактност изолације.
- ✓ Сакупљање отпада на локацији пословног објекта, ријешити путем посебних контејнера, а исти затим одвозити на депонију (уговор са овлашћеним лицима).
- ✓ У складу са правилником о методологији и начину вођења регистра постројења и загађивача („Службени гласник РС“, број 92/07), сходно члановима 3. и 8. и подацима наведеним у табели бр.2, а према формату прописаном у табели број 3 (из горе наведеног правилника), одговорно лице овог постројења дужно је, надлежном органу управе за послове заштите животне средине, доставити извјештај до 30. јуна текуће године за предходну годину извјештавања.

Мјере након затварања постројења

- ✓ Предузети све мјере које су захтјеване или ће се захтјевати према законима који су или ће бити на снази;
- ✓ У случају преуређења постројења или доградње нових помоћних објеката, вршити уградњу конструктивних материјала које не садрже токсичне или радиоактивне елементе;
- ✓ На прихватљив начин околине, користити све расположиве мјере у циљу уклањања отпада;
- ✓ У случају промјене намјене локалитета, Инвеститор је дужан извршити рекултивацију терена и предметни локалитет довести у првобитно стање у складу са посебним пројектом о рекултивацији;
- ✓ Отпад који би настао приликом рушења постројења, збринути на прописани начин;
- ✓ Извршити физичко уклањање постројења и објеката;
- ✓ На крају извршити физичко поравнавање терена и оплеменити изглед и пејзаж локације засијавањем и засађивањем одговарајућих биљних врста;

Циљ наведених мјера је довођење наведене локације у првобитно стање чиме ће се обновити биљни и животињски свијет, добиће се природан пејсаж и изглед локације, односно вратиће се стари изглед и стање животне средине на предметној локацији.

е) ОПШИС МЈЕРА ПЛАНИРАНИХ ЗА МОНИТОРИНГ ЕМИСИЈА У ЖИВОТНУ СРЕДИНУ, УКЉУЧУЈУЋИ ГРАНИЧНЕ ВРИЈЕДНОСТИ ЕМИСИЈА ПРОПИСАНЕ ПОСЕБНИМ ПРОЛИЦИМА, ПАРАМЕТРЕ НА ОСНОВУ КОЈИХ СЕ МОГУ УТВРДИТИ ШТЕТНИ УТИЦАЈИ НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ И МЈЕСТА, НАЧИН И УЧЕСТАЛОСТ МЈЕРЕЊА УТВРЂЕНИХ ПАРАМЕТАРА

Мјере планиране за мониторинг и праћење емисија се односе на континуирано праћење емисије насталих отпадних гасова, буке, насталог чврстог отпада, отпадних вода, као и редовно и континуирано праћење потрошње сировина и помоћних материјала.

Све ове мјере мониторинга имају за циљ смањење емисија загађујућих материја у ваздух, воду и земљиште чиме се смањује утицај наведеног постројења на животну средину.

На локацији постројења је потребно успоставити мониторинг свих сегмената животне средине који могу бити нарушени током извођења радова, као и у току експлоатације, ради постизања високог нивоа заштите животне средине у цјелини. За спровођење мјерења потребно је ангажовати за то овлаштене институције.

Табела - План мониторинга - Мјеста, начин и учесталост мјерења утврђених параметара

Фаза експлоатације	Предмет мониторинга	Параметар мониторинга	Мјесто	Вријеме Сталан/Повремен	Разлог мониторинга одређеног параметра
	Квалитет ваздуха	Мјерење параметара квалитета ваздуха CO , SO_2 , NO_2 и PM_{10} на локацији фарме	У кругу објекта	По налогу надлежног Инспектора/у случају инцидента	Утврђивање утицаја на квалитет ваздуха
	Ниво буке	Извршити мјерење нивоа буке у кругу фарме	На локацији објекта	По налогу надлежног Инспектора/у случају инцидента	Утврђивање утицаја буке на животну средину
	Квалитет воде	Извршити анализу вода на одређеном емисионом мјесту	На испусту таложника прије испуста у канализац. систем	По налогу надлежног инспекцијског органа/у случају инцидента	Утврђивање утицаја отпадних вода на квалитет површинских и подземних вода
	Квалитет земљишта	Физичко-хемијска анализа земљишта у складу са прописима	Извршити анализе узорака на локацији	У случају инцидентних ситуација или по налогу инспекц.	Утврђивање утицаја на квалитет земљишта
	Одлагање отпада	Мјеста за одлагање отпада	Локација објекта	Свакодневно	Извођач/јавно комун. предузеће.
	Врсте и екосистеми	Присуство, састав, бројност индикаторских врста у складу са експертским мишљењем и утицајем угрожавајућег фактора	Околина предметних објеката	По налогу надлежне инспекције	Да се утврди утицај специфичног загађивача или др. угрожавајућег фактора на састав врста и заједница

С обзиром на процес рада, није неопходно вршити мониторинг емисије материја које доприносе нарушавању квалитета ваздуха (SO_h , NO_h , CO и PM_{10}) осим по налогу надлежног инспектора.

Уколико мјерења покажу да квалитет испуштене воде не одговара законским нормама неопходно је зауставити испуштање воде и уградити додатни систем за пречишћавање.

Радни процес у производном погону не представља велики извор буке. У наредном периоду мјерење буке треба вршити у случају притужби грађана или по налогу надлежног инспектора.

Мјерења треба да врши Лиценцирана кућа.

Мониторинг отпада има за циљ да утврди ефикасност предвиђених превентивних мјера ублажавања негативних утицаја на квалитет животне средине те да се идентификује свака промјена у новонасталој животној средини. Неопходно је водити евиденцију у коју се уписују подаци важни за одвијање радних процеса, а нарочито о утицају постројења на елементе животне средине, као што су: количина и начин депонувања отпада по врстама, количина утрошених сировина и помоћних материјала, воде и електричне енергије (укупно, као и по јединици производа), подаци о годишњој производњи и предузетим мјерама по захтјевима из еколошке дозволе, инспекције и надлежних органа. Мониторинг обављати мјесечно.

ж) ОПИС РАЗМАТРАНИХ АЛТЕРНАТИВНИХ РЈЕШЕЊА У ОДНОСУ НА ПРЕДЛОЖЕНУ ЛОКАЦИЈУ И ТЕХНОЛОГИЈУ, КАО И РАЗЛОГЕ ЗБОГ КОЈИХ СЕ ОДЛУЧИЛО ЗА ПРЕДЛОЖЕНА РЈЕШЕЊА

Код избора локације, Инвеститор се одлучио за одабрану локацију не презентујући могућа алтернативна рјешења. Изабрана локација је резултат одређене процјене за успјешну експлоатацију предметног објекта са сврхом обављања дјелатности.

Обзиром на положај локације захвата и радни процес, односно немогућности прекограничног утицаја реализације захвата на околину и глобалног утицаја на животну средину, оцјењено је оправданим узимање овог поглавља из садржаја Доказа.

Обзиром на предвиђено трајање рада објекта, односно, да је предметни објекат сталног карактера, Наручилац се определио за стално праћење савремених технологија у извођењу радног процеса и спровођење свих мјера заштите животне средине дефинисаних овим документом, а које произлазе из важећих закона и прописа.

Такође, обзиром да слични објекти функционишу већ дужи низ година, са својем утицаја на животну средину на прихватљиву мјеру, рад предметног објекта може да има развојну перспективу на датом подручју.

з) ПЛАН УПРАВЉАЊА ОТПАДОМ ИЗРАЂЕН У СКЛАДУ СА ПОСЕБНИМ ПРОПИСОМ КОЈЕ РЕГУЛИШЕ УПРАВЉАЊЕ ОТПАДОМ

Полазећи од Законом дате дефиниције да се под отпадом подразумјевају материјали који настају у обављању производне, услужне или друге дјелатности, предмети искључени из употребе као и отпадне материје које настају у потрошњи, а могу се непосредно или уз одговарајућу дораду и прераду употребљавати као сировине у производњи или као полупроизводи, произлази констатација да се отпад на предметној локацији може третирати као специфична врста отпада.

Начин сакупљања и привременог депоновања свих врста отпада на локацији предметног објекта (до преузимања од овлашћених кућа за збрињавање насталог отпада) зависи од његових карактеристика:

- хемијског састава,
- агрегатног стања,
- могућности разградње и
- количине или могућности рециклаже – као секундарних сировина.

На предметној локацији приликом одвијања процеса рада настаје сљедећи отпад:

- органски отпад (угинуле краве, отпад од хране и говеје ђубриво које се јавља при изђубравању објекта);
- опасан отпад од лијечења крва, употребљени апсорбентс или замашћене крпе у случају исцуривања уља из агрегата, амбалажа која садржи остатке опасаног отпада);
- амбалажни отпад;
- мијешани комунални отпад - кућни, комерцијални и неопасан отпад из објекта;
- садржај из сепаратора уља и масти и муљ из септичке јаме;

На предметној локацији се јавља и одређена количина комуналног отпада (отпад од боравка запослених, амбалажа, крпе и др.).

Из тих разлога је унапређење управљања отпадом на локацији предметног објекта идентификовано као високи приоритет. Такође, прихваћено је да се стандарди ЕУ, закон о управљању отпадом, те други подзаконски прописи у вези управљања отпадом на локацији, морају имплементирати тренутно, те да су промјена у смислу поступне надоградње, једини економски исплатив начин са којим се могу очекивати побољшања, која би дала дугорочно позитивне резултате.

Прогресивне промјене које се требају имплементирати састоје се у захтјеву за бољим увидом за производњу отпада на предметној локацији за механизме којим би се смањило, а затим повратило и рецикловало што је могуће више отпада на економски исплатив начин.

Преостали отпад мора бити третиран (обрађен) на локацији предметног постројења, а затим одложен на начин који смањује негативне посљедице по околину. Зато је потребно предметни процес рада, проводити на начин да се избјегну инцидентне ситуације и стварање отпада, како би се животна средина сачувала за будуће нараштаје. Произведени отпад се мора максимално редуковати, а преостали дио адекватно збринуту у сарадњи са овлашћеним и регистрованим предузећима за управљање отпадом.

Одговорно лице

Одговорно лице за управљање и правилно збрињавање отпада, према члану 31. Закона о управљању отпадом („Службени гласник Републике Српске“, број 111/13, 106/15, 16/18, 70/20) је Илија Пилић, који је одговоран за рад предметног објекта, за активности произашле из рада садржаја истог, као и за правилно збрињавање, спровођење мјера за смањење, поврат и рециклажу отпада.

Дужности лица одговорног за управљање отпадом су:

- ✓ спровођење и ажурирање плана управљања отпадом из члана 22. Закона о управљању отпадом,
- ✓ предлагање мјера превенције, смањења, поновног искоришћења и рециклаже отпада и
- ✓ праћење и спровођење закона и других прописа о управљању отпадом и извјештавање органа управљања.

Основа 1 доношење Плана управљања отпадом

Основа 1 доношење Плана управљања отпадом је Закон о управљању отпадом („Службени гласник Републике Српске”, број 111/13, 106/15, 16/18, 70/20) који третира све врсте дјелатности, операције и постројења у управљању отпадом. Одредбе овог закона не примјењују се на:

- а) радиоактивни отпад,
- б) гасове који се емитују у атмосферу, в) отпадне воде, осим течног отпада,
- г) муљ в канализационих система и садржај септичких јама, осим муља из постројења за третман муља,
- д) отпад животињског поријекла (лешеве животињског поријекла и њихови дијелови и саставни дијелови животињског тијела који нису намијењени или безбједни за исхрану људи, као и конфискат) из објекта за узгој, држање животиња, као и из објеката за производњу, складиштење и промет производ животињског поријекла, фекалне материје са фарми и друге природне, неопасне супстанце које се користе у пољопривреди,
- ђ) отпад и рударства који настаје истраживањем, ископавањем, прерадом и складиштењем минералних сировина као и јаловина из рудника и каменолома,
- е) отпад који настаје при тражењу, ископавању, превозу и коначној обради или уништавању минско-експлозивних и других бојних средстава и експлозива и
- ж) сламу и други неопасан пољопривредни или шумски материјал који се налази у природи и користи у пољопривреди, шумарству или за производњу енергије из такве биомасе поступцима или методама које немају штетан утицај на животну средину и не угрожавају здравље људи.

Циљ овог закона је да се обезбиједи и осигурају услови за:

- а) управљање отпадом на начин којим се не угрожава здравље људи и животна средина,
- б) превенцију настајања отпада, посебно развојем чистијих технологија и рационалним коришћењем природних богатстава, као и отклањање опасности од његовог штетног дејства на здравље људи и животну средину,
- в) поновно искоришћавање и рециклажу отпада, издвајање секундарних сировина из отпада и коришћење отпада као енергента,
- г) развој поступака и метода за одлагање отпада, д) санацију неуређених одлагалишта отпада,
- ђ) праћење стања постојећих и новоформираних одлагалишта отпада и
- е) развијање свијести о управљању отпадом.

Према члану 22. наведеног закона:

- 1) За сва постројења за која се издаје еколошка дозвола припрема се и доноси план управљања отпадом, који садржи:
  - а) документацију о отпаду који настаје у процесу рада постројења, као и о отпаду чије се искоришћење врши у постројењу или чије одлагање обавља постројење (врсте, састав и количине отпада),
  - б) мјере које се предузимају у циљу смањења производње отпада, посебно опасног отпада,
  - ц) поступке и начине раздвајања различитих врста отпада, посебно опасног отпада и отпада који ће се поново користити, ради смањења количине отпада за одлагање и
  - д) начин складиштења, третмана и одлагања отпада.
- (2) План управљања отпадом припрема овлашћено правно лице које испуњава услове за обављање дјелатности из области заштите животне средине.
- (3) План управљања отпадом, заједно са осталим доказима, прилаже се уз захтјев за издавање еколошке дозволе, у складу са прописом који регулише заштиту животне средине.
- (4) План управљања отпадом ажурира се сваких пет година.

Мјере кје се предузимају у циљу смањења производње отпада, посебно опасног отпада

Управљање отпадом заснива се на сљедећим начелима:

- ✓ **начело избора најпогодније опције за животну средину** каже да је то систематски и консултативни процес доношења одлука који обухвата заштиту и очување животне средине. Примјена избора најпогодније опције за животну средину установљава, за дате циљеве и обавезности, опцију или комбинацију опција која даје највећу добит и најмању штету за животну средину у цјелини, уз прихватљиве трошкове и профитабилност, дугорочно, али и краткорочно.
- ✓ **начело близине и заједничког приступа управљању отпадом** подразумева:
  - а) **третирање** или одлагање отпада што је могуће ближе мјесту његовог настајања, односно у подручју у којем је произведен, да би се у току транспорта отпада избјегле нежељене посљедице на животну средину,
  - б) **вршење** избора локације постројења за третман или одлагање отпада у зависности од локалних услова и околности, врсте отпада, његове запремине, начина транспорта и одлагања, економске оправданости, као и од могућег утицаја на животну средину и
  - ц) **заједничко управљање отпадом** обезбјеђује се развојем и примјеном заједничких планова заснованих на **стратегији** управљања отпадом донесеном у складу са овим законом.
- ✓ **начело хијерархије управљања отпадом** представља редослијед приоритета у пракси управљања отпадом, а то је:
  - а) **превенција** стварања отпада и редукција, односно смањење коришћења ресурса и смањење количина и/или **опасних** карактеристика насталог отпада,
  - б) **поновна употреба**, односно поновно коришћење производа за исту или другу намјену,
  - ц) **рециклажа**, односно третман отпада ради добијања сировине за производњу истог или другог производа,
  - д) **искоришћење**, односно коришћење вриједности отпада (компостирање, спаљивање уз искоришћење енергије и др.) и
  - е) **одлагање** отпада депоновањем или спаљивање без искоришћавања енергије, ако не постоји друго одговарајуће рјешење.
- ✓ **начело одговорности** подразумева да:
  - а) **произвођачи**, увозници, дистрибутери и продавци производа који утичу на пораст количине отпада одговорни су за отпад који настаје услед њихових активности,
  - б) **произвођач** сноси највећу одговорност јер утиче на састав и особине производа и његове амбалаже и
  - ц) **произвођач** је обавезан да брине о смањењу настајања отпада, развоју производа који су рециклабилни, развоју тржишта за поновно коришћење и рециклажу својих производа.
- ✓ **начело загађивач плаћа** каже да произвођач производа од којег настаје отпад, односно произвођач отпада, претходни власник отпада, односно власник отпада сноси трошкове мјера управљања отпадом, те је финансијски одговоран за спровођење санацијских мјера због штете коју је проузроковао или би могао да је проузрокује отпад.

Основне мјере за спречавање настанка отпада на локацији предметног објекта:

- Максимално смањити настајање свих врста отпада кроз поштовање технолошког процеса.
- Настали опасни отпад, на одговарајући начин збринути.
- На средствима за рад, редовно вршити контролу рада опреме, у циљу смањења отпада, односно, уклањања отпадног материјала.

- Посебна пажња се мора обратити на саме машине, опрему за смањење емисија, прикупљање отпада и др.
- Сав настали отпад ће се збрињавати у складу са потписаним уговорима са овлашћеним оператерима, и др.

У току рада јављају се и одређене количине разних врста опасног и неопасног отпада. Наведени отпади се морају класификовати и одвојено складиштити до коначног збрињавања од стране овлашћеног предузећа за управљање опасним отпадом, водећи рачуна да вријеме трансфера буде што краће.

- Сакупљање опасног отпада са предметне локације на којој се налази предметни објекат, мора се вршити путем контејнера затвореног типа. Контејнери морају бити лоцирани на чврстој, водонепропусној подлози у надкривеном простору.
- Као последица рада и боравка запослених, јавља се извјесна количина комуналног отпада, који се одлаже у контејнер и којег одвози овлаштено предузеће према склопљеном уговору.

Начин складиштења, паковања и обиљежавања опасног отпада (у складу са Правилником о начину складиштења, паковања и обиљежавања опасног отпада - „Службени гласник Републике Српске“, број 49/15). Складиште опасног отпада треба да испуњава следеће (опште) техничко-технолошке услове:

- 1) да је затворено и наткривено,
- 2) да је изграђено од чврстог материјала, потпуно затворено или да је ограђен наткривени простор, у који је онемогућен доток оборинских вода,
- 3) да је физички одвојено од осталих просторија друге намјене,
- 4) отпад се складишти одвојено у складу са својом врстом, карактеристикама и агрегатним стањем,
- 5) подна површина складишта треба да буде непропусна и отпорна на дјеловање ускладиштеног отпада,
- 6) да је опремљено тако да се спријечи расипање или пролијевање отпада, ширење прашине, буке, мириса и других емисија,
- 7) да је опремљено уређајима, опремом и средствима за дојаву, гашење и спречавање ширења пожара,
- 8) на уочљивом мјесту у складишту треба да буде истакнут план дјеловања у случају ванредних ситуација, који садржи податке о врстама отпада који се складишти, о могућим ванредним ситуацијама, име, презиме, телефонске бројеве одговорних лица и њихова овлашћења, телефонске бројеве полиције, ватрогасаца и хитне помоћи и
- 9) треба да буде означено натписом: “СКЛАДИШТЕ ОПАСНОГ ОТПАДА”, с подацима о врстама опасног отпада који се складишти, индексним бројевима из Каталога отпада у складу Правилником о категоријама, испитивању и класификацији отпада (“Службени гласник Републике Српске”, број 19/15, 79/18) и подацима о квалификованом лицу одговорном за стручни рад за управљање опасним отпадом и радном времену складишта.

За складишта текућег опасног отпада, осим општих услова, треба да се осигура сабирна јама или посуда обима најмање 10% свих посуда, које се могу складиштити на припадајућој сливној површини, с тим да њена запремина не може бити мања од запремине највеће посуде или спремника.

За складиште гасовитог опасног отпада, осим општих услова, треба да се осигурају посуде и spremници од отпорног материјала за сигурно пуњење, пражњење, узимање узорака, те непропусно затварање и печење.

У складишту опасног отпада, у зависности од врсте агрегатног стања опасног отпада, поред техничко-технолошких услова, треба да буду испуњени и сљедећи услови:

- 1) постављање расвјете с умјетним изворима свјетла за сигурно руковање опасним отпадом и
- 2) уграђивање енергетских, плинских, водоводних, вентилацијских и осталих инсталација у складу са посебним прописима којима се регулише уграђивање наведених инсталација.

Посуда за складиштење опасног отпада треба да буде затворена и израђена од материјала који обезбјеђује непропустљивост са одговарајућом заштитом од атмосферских утицаја. Посуде у којима је ускладиштен опасан отпад, а у чијој близини се налазе посуде за складиштење опасног отпада, чији је садржај некомпатибилан, треба да буду заштићене међусобно и одвојене преградом, банкином, насипом, зидом или на други безбједан начин.

Складиштење отпада у течном стању врши се у посуди за складиштење обезбијеђеном непропусном танкваном која може да прими цјелокупну количину отпада у случају удеса (процуривања).

Посуде за складиштење опасног отпада, са свим својим саставним дијеловима, треба да буду отпорне на опасан отпад који се налази у њима.

Посуде за складиштење опасног отпада редовно се одржавају, чисте и не користе се након истека утврђеног рока употребе.

Посуде за складиштење редовно се контролишу провјером посуда и њихових саставних дијелова у погледу њиховог оштећења, цурења, корозије или другог облика оштећења.

Уколико је посуда за складиштење опасног отпада или њен саставни дио технички неисправан, ако је корозирао или има видљива оштећења, опасан отпад треба премјестити у технички исправну посуду на безбједан и прописан начин.

Приликом складиштења опасан отпад се пакује и обиљежава на начин којим се обезбјеђује сигурност по здравље људи и животну средину.

Опасан отпад класификује се према поријеклу, карактеристикама и саставу које га чине опасним, у складу са Правилником о категорији, испитивању и класификацији отпада („Службени гласник Републике Српске”, број 19/15, 79/18). Ако се опасан отпад састоји од више врста отпада, његова класификација се врши на основу најзаступљеније компоненте.

Различите врсте опасног отпада ускладиштене на истом простору треба да се одлажу одвојено.

Опасан отпад недовољно испитаних особина, до прибављања лабораторијског извјештаја о испитивању отпада, привремено се складишти на безбједан начин, одвојено од осталог разврстаног опасног отпада, на тачно означеном мјесту у оквиру складишта.

Паковање опасног отпада врши се посебно према категорији опасног отпада, а у складу са овим Правилником о начину складиштења, паковања и обиљежавања опасног отпада.

Паковање опасног отпада врши се тако да запремина и тежина паковања буду ограничене до минималне адекватне количине, а да се истовремено обезбиједи неопходан ниво безбједности за прихватање упакованог опасног отпада од одговорног лица.

Упакован опасни отпад треба да буде обиљежен видљиво и јасно.

Етикета којом се обиљежава упакован опасан отпад садржи сљедеће податке:

- 1) упозорење са натписом: ОПАСАН ОТПАД, исписан на српском и енглеском језику;
- 2) податке у складу са Правилником о категорији, испитивању и класификацији отпада, и то:
  - индексни број и назив отпада из Каталога отпада,
  - Y ознаку према Листи категорија или сродних типова опасног отпада према њиховој природи или активности којом се стварају (Y листа),
  - C ознаку према Листи компоненти отпада због којих се отпад сматра опасним (C листа),
  - H ознаку према Листи карактеристика отпада које га чине опасним (H листа);
- 3) податке о власнику отпада који је паковао отпад: назив, сједиште, телефон/факс, датум паковања, име и презиме квалификованог лица одговорног за стручни рад за управљање опасним отпадом;
- 4) физичка својства отпада: прах, чврста материја, вискозна материја, паста, муљ, течна материја, гасовита материја, као и друга својства;
- 5) количина садржана у паковању, а ако је групно паковање, уписује се и количина за сваки појединачни пакет и
- 6) на етикету се уписују и остали подаци који су значајни за управљање опасним отпадом.

На локацији предметног објекта водиће се евиденције о насталом опасном отпаду и води мјесечни регистар отпадних материја, према табелама за евиденцију.

Начин складиштења, третман и одлагање опасног отпада

Основни циљ управљања отпадом је његово правилно збрињавање, поврат и рециклажа, те смањење његовог негативног утицаја на животну средину и здравље људи. Само привремено складиштење и коначно збрињавање отпада се мора обављати на прихватљив и одобрен начин од стране овлаштених предузећа и институција.

Одговорно лице је дужно склопити уговор о преузимању и коначном збрињавању опасног отпада са овлашћеним предузећима, која врши одвоз и збрињавање опасног отпада. Наведене врсте отпада (побројане у табели отпада) треба да се класификују и одвајају у намјенске контејнере и посебне посуде - за течне садржаје и друга упијајућа средства и привремено се складиште до преузимања од стране овлаштених предузећа према склопљеном уговору. Контејнери и посуде треба да буду обиљежени по врстама отпада за складиштење и лоцирани на посебном мјесту на локацији. Испод бачви са течним садржајем ће бити постављене металне посуде за прикупљање евентуално расутог садржаја.

Поврат и рециклажа отпада

Један од задатака предметног објекта, је да врши поврат и рециклажу произведеног отпада који се јавља. Већина претходно наведених врста отпада се углавном не може поновно употребљавати на предметној локацији, али се зато може вршити одвајање, селекција разних врста отпада на локацији.

Пиљевина, картон, метал, стакло се могу одвојено сакупљати, привремено одлагати и продавати предузећима која се баве откупом отпада и која наведени отпад одвозе у фабрике, гдје се врши њихова поновна прерада. Тиме, предузеће остварује и одређену економску корист уз безбједно збрињавање отпада.

Закључак

Прављењем конкретног Плана управљања отпадом и програма мјера за побољшање третмана отпада има за циљ да се кроз његову примјену разради што сигурнији и ефикаснији начин збрињавања и третман отпада као и да се ствара и продукује што мања количина отпада.

Основни циљ да се кроз овај План као прво смањи количина насталог отпада и то тако да се изврши поврат отпада који се може поново употријебити, затим да се врши одвајање отпада по специфичним врстама и да се на сигуран начин збрине на одобреном мјесту - депонији.

и) ПРИЛОЗИ

- Копија катастарског плана, УП број:21.54-952.1-2-262024-1 од 18.04.2024.године, Републичка управа за геодетске и имовинско-правне послове Бања Лука, Подручна јединица Шипово
- Лист непокретности број: 21.54-952.1-1-176/2024-1 од 18.04.2024 године
- Рјешење о регистрацији, број:680/22 од 17.01.2022 године, Агенција за посредничке, информатичке и финансијске услуге а.д Бања Лука

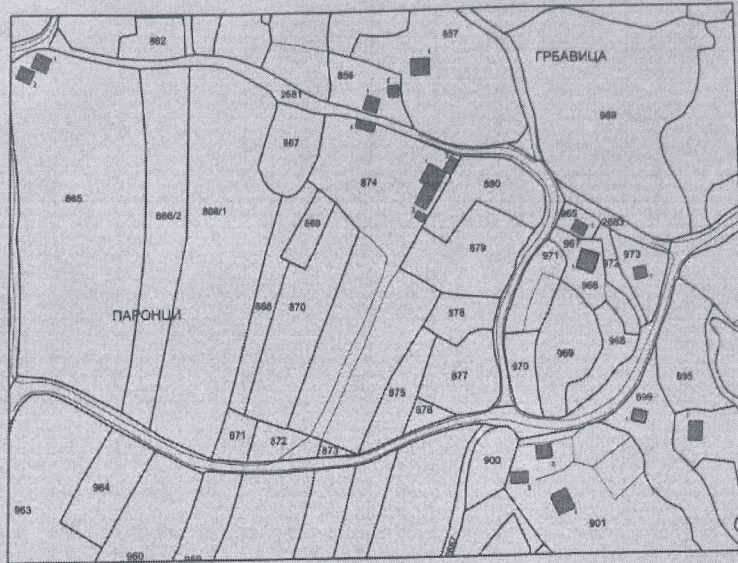

РЕПУБЛИКА СРПСКА
 РЕПУБЛИЧКА УПРАВА ЗА ГЕОДЕТСКЕ
 И ИМОВИНСКО-ПРАВНЕ ПОСЛОВЕ
 БАЊА ЛУКА
 ПОДРУЧНА ЈЕДИНИЦА ШИПОВО

Катастарска општина: Грбавица
 Број плана: 14
 Номенклатура листа: -
 Размјера плана 1:2500

УР БРОЈ: 21.54-952.1-2-26/2024-1
 ДАТУМ: 19.04.2024

КОПИЈА КАТАСТАРСКОГ ПЛАНА
 Размјера 1:2500

ПОДАЦИ О НОСИОЦИМА ПРАВА

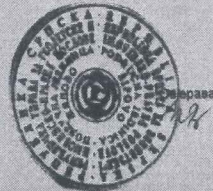
П/Л/ЛН	Назив	Адреса	Право	Удио
323	Пилић (Илије) Илија	ГРБАВИЦА, ГРБАВИЦА 55	Својина	1/1

ПОДАЦИ О ПАРЦЕЛАМА

П/Л/ЛН	Парцела	Начин кориштења	Назив	Површина [m ²]
323	874	Остали помоћни објекти	Паронци	38
323	874	Земљиште уз објект	Паронци	7329
323	874	Остали помоћни објекти	Паронци	23
323	874	Остали помоћни објекти	Паронци	36
323	874	Пословни објект у привреди	Паронци	164

Израдио/ла
 Срђан Сахан

М.П.

РЕПУБЛИКА СРПСКА
РЕПУБЛИЧКА УПРАВА ЗА ГЕОДЕТСКЕ
И ИМОВИНСКО-ПРАВНЕ ПОСЛОВЕ
БАЊА ЛУКА

ПОДРУЧНА ЈЕДИНИЦА ШИПОВО

Општина: Шипово
Катастарски срез: Шипово
Катастарска општина: Грбавица
Број: 21.54-952.1-1-176/2024-1
Датум: 19.4.2024

На основу члана 32. Закона о премјеру и катастру непокретности ("Службени гласник Републике Српске", број 34/06, 110/08 и 15/10), на захтјев Пилић Илија издаје се

ЛИСТ НЕПОКРЕТНОСТИ - ПРЕПИС
број: 323

А лист

Подаци о кориснику на земљишту			
Матични број	Идентификације корисника	Сједиште или пребивалиште или адреса	Дво посјед
0102966104306	Пилић (Илије) Илија	ГРБАВИЦА, ГРБАВИЦА ББ	1/1

Подаци о земљишту								
Број парцеле основни	Број парцеле подброј	Број зграде	План Страна	Потес или улица и кућни број	Начин коришћења	Површина м ²	Приказ	СП Примједба
874	0	1	14 91	Паронич	Пословни објекат у привреди	184	0.00	
874	0	2			Остали помоћни објекти	38	0.00	
874	0	4			Остали помоћни објекти	36	0.00	
874	0	3			Остали помоћни објекти	23	0.00	
874	0	0			Земљиште уз објекат	7329	0.00	
Укупно:						7610	0.00	

А1 лист

Подаци о кориснику на згради				
Матични број	Идентификације корисника	Дво посјед	Број зграда	Примједба
0102966104306	Пилић (Илије) Илија ГРБАВИЦА, ГРБАВИЦА ББ	1/1	1	

Подаци о згради и посебним дијеловима зграде								
Број подул.	Број парцеле		Број зграде	Објекат Бр. улаза	ПДЗ Год. изг.	Начин коришћења Врста објекта и основ изградње	Површина м ² Сврхатност	СП Примједба
	основни	подброј						
1	874	0	1		1996	Пословни објекат у привреди	184 ПР	
1	874	0	2		1996	Остали помоћни објекти	38 ПР	

Republika Srpska
Registar poljoprivrednih gazdinstava i Registar korisnika podsticajnih sredstava

APIF Agencija za posredničke, informatičke
i finansijske usluge a.d. Banja Luka

100556596

Poslovnica Šipovo

Broj protokola: 680/22
Datum: 07.03.2024.

Na osnovu čl. 15 i 26. Uredbe o upisu u Registar poljoprivrednih gazdinstava i registar korisnika podsticajnih sredstava ("Službenik glasnik Republike Srpske" broj 30/13 od 11. aprila 2013. godine) i čl. 15. Statuta Agencije za posredničke, informatičke i finansijske usluge a.d. Banja Luka (u daljem tekstu: APIF), u predmetu upisa u Registar poljoprivrednih gazdinstava i registar korisnika podsticajnih sredstava, izdaje se:

POTVRDA

Kojom se potvrđuje da je:

Ime i prezime fizičkog lica / naziv pravnog subjekta:	ILUJA PILJIĆ
JMBG/ JMB:	0102966104306
Mjesto / naselje / ulica i broj:	Grbavica / grbavica
Opština:	Šipovo

Upisan u:

Registar poljoprivrednih gazdinstava (RPG)	Broj (BPG):	15017700062
Registar korisnika podsticajnih sredstava (RK)	Broj (BK):	100556596
Datum registracije:	17.01.2022.	

Organizacioni oblik:	PORODIČNO POLJOPRIVREDNO GAZDINSTVO	
Status – samo za porodično poljoprivredno gazdinstvo (PPG):	Komerrijalan	
Ukupna površina posjeda gazdinstva sa pravom korištenja (ha):	3.9161	
Ukupna površina obradivog zemljišta u posjedu gazdinstva (ha):	2.8706	

Članovi registrovani na porodičnom poljoprivrednom gazdinstvu (PPG):

Ime i prezime	JMBG	Ime i prezime	JMBG

Potvrda se izdaje u svrhu regulisanja subvencija/podsticaja, kredita i svih drugih prava po osnovu bavljenja poljoprivrednom proizvodnjom, te se za druge potrebe ne može koristiti.

Dostavljeno:
1. imenovanom
2. Arhivi

AGENCIJA ZA POSREDNIČKE,
INFORMATIČKE I FINANSIJSKE USLUGE
A.D. BANJA LUKA
ПОСЛОВНИЦА ШИПОВО

Direktor

НЕТЕХНИЧКИ РЕЗИМЕ

На основу захтјева, за предметни објекат у коме се врши узгој крава по систему крава-теле, на земљишту означеном као к. п. бр.874 звана Шљивик, уписана у ПЛ. 323, к.о. Грбавица, подручна јединица Шипово, а у сагласности са чланом 85 Закона о заштити животне средине ("Службени гласник Републике Српске", бр. 71/12, 79/15 и 70/20) и чланом 3 Правилника о постројењима која могу бити израђена и пуштена у рад само уколико имају еколошку дозволу ("Службени гласник Републике Српске", бр. 124/12), како би се у току редовне експлоатације спријечиле негативне посљедице по животну средину, радом предметног постројења, УНИС Институт за екологију, заштиту на раду и заштиту од пожара урадио је Доказе уз захтјев за издавање еколошке дозволе.

Објекти за узгој крава, систем крава-теле са пратећом опремом, инвеститора Илије Пиљића, смјештен је на адреси Грбавица бб, Шипово. Прилази објектима су омогућени за особље и возила са локалног пута Чуклић - Грбавица. Слободне површине око објекта су уређене као зелене површине. У близини нема таквих објеката који могу угрожавати пословни објекат, односно предметни објекат не угрожава објекте у близини.

Најближи сусједни станбени објекат се налази на удаљености 300 м од објекта за узгој крава. Ријека Јањ је на удаљености од 2 км у односу на предметни објекат.

Фарма за узгој крава, систем крава-теле, налази се на парцели број к.п. 874 звана Шљивик, к.о. Грбавица, Шипово. Пројектовани капацитет је 90 грла.

Објекти који се налазе на посматраној парцели су:

- Канцеларија, трпезарија и гардероба димензија 3,4 x 2,5 м,
- Стаје за смјештај грла са 90 мјеста за краве, димензија 21,40 x 7,20 м
- Телећак 8,30 x 4,40 м,
- Пратећи објекти:
  - сјенара 10,00 x 3,40 м
  - хангар за машине којима се опслужује фарма (шупа) 10,00 x 8,00 м,
- Укупна бруто површина стаје за краве и телади износи око 190 м².
- Конструктивни систем је класични-зидани, кров је двоводан, изведен покровом од цријепа.

Технолошки процес

Фарма Пиљић бави се сточарском производњом тј. узгојом 90 крава у систем крава-теле расе Лимузин и сваке године одгоји женски приплодни подмладак. Лимузин је француска товна раса, која има карактеристике лаког телења. Лимузин раса у тову има задовољавајуће резултате у дневном прирасту који се креће од око 1200 g дневно ако се интензивно хране. У тову од 12 до 14 мјесеци достижу масу око 500 kg. Месо је јако укусно са масти правилно распоређеном између мишићних влакана.

Бикови Лимузин расе због лаких телења су погодни за укрштања са другом расама као што су комбиноване и млијечне расе говеда.

Исхрана стада у периоду вегетације је на пашњацима, а телад заједно са мајкама бораве на пашњацима конзумирајући поред млијека зелену масу.

Поступање са животињама

- Окружење за животиње и поступање са животињама морају бити такви да поспјешују здравље и добробит животиња. Вођење органске животињске производње треба да карактерише изврсна нега и заштита.
- Животиње морају имати довољно свјежег зрака, воде, хране и природног свјетла да би се задовољиле њихове потребе.
- Свим животињама мора бити доступни испаша или испуст, када год то психолошки услови животиња, вријеме и стање терена дозвољавају. Такви простори морају бити дјелимично покривени. Да би се смањио стрес животиња, животиње ће имати заклоне и заштите од температуре, кише, блата и вјетра.
- Везање животиња у штале је дозвољено уколико то нема негативан утицај на добробит животиње. Животињама ће бити доступни засјењени простор и вода кад год је то потребно и биће им омогућено да се редовно крећу. Везање, животињама неће узроковати повреде.
- Конструкција објеката за смјештање животиња мора обезбиједити изолацију, гријање, хлађење и вентилацију објекта да би се омогућила циркулација зрака, ниво прашине, температура, релативна влажности зрака и концентрацији гаса до нивоа који није штетан за стоку. Животињама којима је потребна стеља, обезбиједиће се природни материјали.
- Материјали за изградњу и опрема за производњу не смију имати штетан утицај на здравље животиња
- Решеткасти подови су дозвољени само ако све животиње такође имају приступ лежиштима без решеткастих подова.
- Животиње морају имати адекватан приступ дневној свјетлости. Површина прозора за улаз дневне свјетлости мора бити најмање 5% од површине пода.

Изђубравање се врши, у производњи гдје се користи систем држања грла без простирке, тако да чврсто ђубриво се избацује на ђубреник, а осока каналима самоотицањем одлази у осочну јаму, која је укопана у земљу и бетонирана. По потреби јама се цистернам која служи за ту намјену празни и прскају се траве се траве и други усјеви.

У погледу начина ачини употребе природних ђубрива, интензивирањем и концентрацијом сточарске производње, као и уводјењем нових начина гајења стоке добијају се огромне количине органских ђубрива (разни облици стајњака) који могу да се рационално користе у ратарству и повртарству и виноградарству.

Такође, у објектима са решеткастим подовима, **течни стајњак** који представља мјешавину екскремената и осоке може бити добро ђубриво. Проблем је што се његово растурање врши цистернама којих је мало. Овом врстом стајњака се истовремено и гњоје траве. Пријепоручује се 20 –30 тона стајњака по хектару површине. Вријеме примјене је као и код чврстог стајњака.

У нашој пракси **осока** се готово уопште не користи. За сакупљање осоке пожељно је направити бетонске базене или осочне јаме. Осока веома корисна, нарочито за траве а може се користити готово преко цијеле године на свим врстама травњака.

За потребе утврђивања постојећег стања животне средине као и степена загађења извршена је валоризација терена у смислу индикативних мјерења (нултог стања) квалитета ваздуха и нивоа буке, идентификација могућих природних и културно историјских вриједности простора и других значајних показатеља стања животне средине.

На основу добијених резултата измјереног еквивалентног нивоа буке, као и концентрације индикативних параметара квалитета ваздуха, анализе отпадне воде, констатујемо да вриједности на мјерним мјестима не прелазе допуштене нормативе односно граничне вриједности према важећим припадајућим прописима.

Сви закључци и мјере заштите, који су проистекли из овог Доказа представљају обавезу која се мора уградити у планску и пројектну документацију и испоштовати у процесу експлоатације предметног постројења.

Усвајањем предложених мјера у погледу планова и техничких рјешења заштите животне средине, предметни инвеститор испуњава прописане услове у складу са Законом о заштити животне средине („Службени гласник Републике Српске“ број 71/12, 79/15) Законом о заштити ваздуха („Службени гласник Републике Српске“ број 124/11) Законом о управљању отпадом („Службени гласник Републике Српске“ број 111/13, 106/15, 16/18, 70/20, 63/21 и 65/21) Законом о водама („Службени гласник Републике Српске“ број 50/06, 92/09, 121/12, 74/17) Законом о заштити природе („Службени гласник Републике Српске“ број 20/14) те другим законима који уређују област заштите животне средине и њиховим одговарајућим подзаконским актима.

На локацији постројења је потребно успоставити мониторинг свих сегмената животне средине који могу бити нарушени током извођења радова, као и у току експлоатације, ради постизања високог нивоа заштите животне средине у цјелини. За спровођење мјерења потребно је ангажовати за то овлаштене институције.

Табела - План мониторинга - Мјеста, начин и учесталост мјерења утврђених параметара

Фаза експлоатације	Предмет мониторинга	Параметар мониторинга	Мјесто	Вријеме Сталан/Повремен	Разлог мониторинга одређеног параметра
	Квалитет ваздуха	Мјерење параметара квалитета ваздуха CO , SO_2 , NO_2 и PM_{10} на локацији фарме	У кругу објекта	По налогу надлежног Инспектора/у случају инцидента	Утврђивање утицаја на квалитет ваздуха
	Ниво буке	Извршити мјерење нивоа буке у кругу фарме	На локацији објекта	По налогу надлежног Инспектора/у случају инцидента	Утврђивање утицаја буке на животну средину
	Квалитет воде	Извршити анализу вода на одређеном емисионом мјесту	На испусту таложника прије испуста у канализац. систем	По налогу надлежног инспекцијског органа/у случају инцидента	Утврђивање утицаја отпадних вода на квалитет површинских и подземних вода
	Квалитет земљишта	Физичко-хемијска анализа земљишта у складу са прописима	Извршити анализе узорака на локацији	У случају инцидентних ситуација или по налогу инспекц.	Утврђивање утицаја на квалитет земљишта
	Одлагање отпада	Мјеста за одлагање отпада	Локација објекта	Свакодневно	Извођач/јавно комун. предузеће.

	Врсте и екосистеми	Присуство, састав, бројност индикаторских врста у складу са експертским мишљењем и утицајем угрожавајућег фактора	Околина предметних објеката	По налогу надлежне инспекције	Да се утврди утицај специфичног загађивача или др. угрожавајућег фактора на састав врста и заједница
--	--------------------	---	-----------------------------	-------------------------------	--

На основу свега предходно наведеног и на основу увида у предметну локацију, **мишљења смо да су испуњени услови за издавање Еколошке дозволе за предметни објекат у коме се врши узгој крава, на земљишту означеном као к.п. бр. 874 к.о. Грбавица (звана Шљивик), општина Шипово, Инвеститора Илија Пиљић из Шипова, Грбавица бб, који својим радом не угрожава животну средину у значајнијој мјери, али је потребно да спроводи мјере које су наложене и које су прописане Законом.**